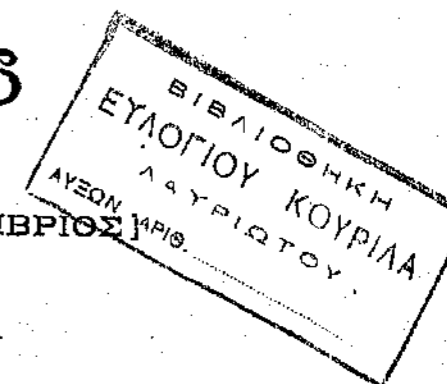

ΕΣΤΙΑ

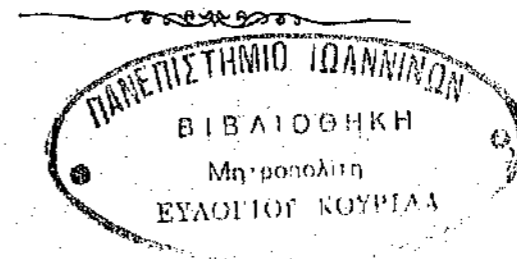
ΤΟΜΟΣ ΕΙΚΟΣΤΟΣ

1885

[ΙΟΥΛΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ]

ΤΙΜΑΤΑΙ ΔΡ. 6 - ΔΕΔΕΜΕΝΟΣ ΔΡ. 8

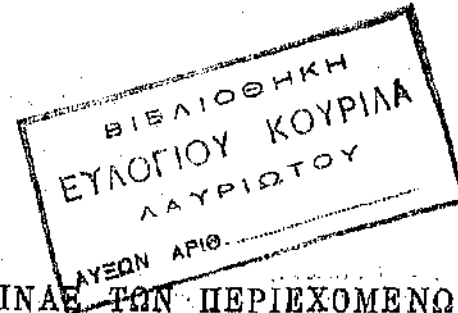

ΑΘΗΝΗΣ

Γ. ΚΑΣΔΟΝΗΣ, ΕΚΔΟΤΗΣ ΚΑΙ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Γραφείον τῆς Ἐστίας: Ἐπὶ τῆς οἴκου Σκαδίου, ἀριθ. 32.

1885

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

Αίσθημα, τὸ, τοῦ κινδύνου, σ. 703.
'Αχρεβάτης ἰατρός, διήγημα, σ. 844.
'Αλιεία παλαιῆς, σ. 878.
'Ακαρῶν, διήγημα, σ. 787, 807, 819, 835, 851, 868.
'Αναγνώστας. Πρὸς τοὺς—τῆς 'Εστίας, σ. 867.
'Αναμνήσεις Δρέσδης: Τὸ Μουσεῖον Κέρνερ σ. 719, 868.
—Τὸ 'Ιωάνναιον σ. 815, 829.
'Ανθρακοδιόται, α. σ. 784.
'Ανέκδοτα ἐκ τοῦ βίου τοῦ Βολταίρου, σ. 512.
'Ανωφελὴς θάνατος, σ. 795.
'Αποχαιρετισμὸς ποίημα, σ. 544.
'Αφρικῆ. 'Εν τῇ—'Ο Διψ, σ. 801.

Βασίλισσα, ἡ, τῆς 'Αγγλίας ἐν Οὐίνδσαρ, σ. 672.
Βολταίρος, δ, περὶ δυστοψίας, σ. 674.
Βούλγαροι κλέφταις κατὰ τὰ δημόδια Βουλγάρικα ἔθνη, σ. 755.
Βούλγαρος ἡγεμὸν καὶ Βυζάντιος διπλωμάτης, σ. 803.

Γνώμαι καὶ σκέψεις, σ. 482, 482, 512, 559, 578, 593, 641, 734, 774, 847.

Διέκτοντες, οἱ, σ. 818.
Διφθερίτιδος. Θεραπεία τῆς—σ. 754.

'Εγγερας, Αἰμίλιος, σ. 621.
'Εκδήλωσις, ἡ, τῶν αἰσθημάτων παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς, σ. 465.
'Ελλῆς. 'Ο παρὰ τὴν Νεάν 'Υόρκην κολοσιαιὸς—σ. 623.
'Εμβολιασμὸς. 'Ο κατὰ τῆς χολέρας προφυλακτικὸς—σ. 481.
'Ενοικίσεις καὶ μετοικήσεις, σ. 609.
'Επεισόδιον τῆς ἐν ἔτει 1770 ἰπανοστᾶσεως, σ. 864.
'Επίγραμμα, τὸ, παρ' Ἑλλῆσι καὶ ἡ ποιήσις τῶν βυζαντινῶν σφραγίδων, σ. 700, 716.
'Επιθεώρησις, ἡ, τοῦ συνταγματάρχου, σ. 684.
'Επίλογος εἰς τὰ τραγούδια τῆς πατρίδος μου, σ. 866.
'Επιτομή τῆς σελήνης εἰς τὴν ἀτμόσφαιραν, σ. 865.
'Ερως, δ, τοῦ Νικολάου Πιέρη καὶ ἡ ὑπὸ τῶν Τούρκων πολιορκία τῆς Κερκύρας, σ. 654, 670.
'Ἐσπεροι, οἱ, σ. 721.
'Ἐφημερίδες σ. 592.

'Ἡμέρα, ἡ, τοῦ γάμου, σ. 459.
'Ἡμερολόγιον. 'Υποδούλου 'Ἑλλήνος, σ. 855, 873.

Θάνατος, δ, τοῦ Μάρκου Βότσαρη, κατὰ τὰς διηγήσεις αὐτοπτῶν, σ. 723, 739.
Θεοί. Οἱ ἀπὸ μεταφῶν, σ. 623.
Θωμᾶς δ ἄγριάνθρωπος, διήγημα, σ. 825.

'Ιουδαία, ἡ, τῆς 'Ρουδνίας, διήγημα, σ. 750.
'Ιουδαί, δ, τῆς Κορίνθου, σ. 587.
'Ιστορία, Σπυριδοποικῶν ναυτικῶν, σ. 657. — Σπυριδοποικῶν ἐν 'Ισπανίᾳ σ. 682.

Κατοικίαι καὶ ἐνοικία ἐν Παρισίῳ σ. 849.
Καῦσις, ἡ, τῶν νεκρῶν ἐν 'Ινδικῇ, σ. 544.
Κέρκυρα, ἡ, ἐν ἔτει 1880, σ. 766, 782, 799.
Κιβώτιον, τὸ, τοῦ Σιδ, σ. 850.
Κονίχλου. Νόημασύνῃ, σ. 737.

Λάνδερρ, Εὐαίριος, σημειώσεις, σ. 496.
Λογικόν, τὸ, τῶν κινῶν, σ. 640.

Μαγδαληνῆ, διήγημα, σ. 859.
Μαρκήσιος, δ, Βιλλεμέρ, μυθιστορία, σ. 456, 471, 487, 503, 537, 547, 563, 585, 595, 611, 627, 649, 663.
Μεταφῶν 'Αμερικανικοῦ κράτους εἰς 'Αγγλίαν, σ. 786.
Μουσικοί. Πῶς ἐργάζονται οἱ μεγάλοι,—σ. 847.
Μπάμα, ἡ, σ. 688.

Νικοπόλις. 'Απὸ—εἰς 'Ολυμπίαν, σ. 643, 659, 675, 691, 707, 726, 743, 759, 774, 793, 811, 823, 839.
Νίλων. Χριστίνα, σ. 543.

'Οδράδοιτις. Δοσιθεὸς—ὁ θεμελιωτὴς τῆς Σερβικῆς φιλολογίας, σ. 771.
Οἰκογένεια. Ἡ βασιλική—τῆς 'Αγγλίας, σ. 735.
'Οφθαλμολογία, αἱ, ὡς διαγνωστικὸν μέσον τοῦ χαρακτῆρος, σ. 770.

Πάππος καὶ ἔγγονος, σ. 637.
Περτέργα. 'Επιστημονικὴ—'Ο Ἰδρῶς, σ. 705.
Περύτεραι, αἱ, ἐν Γαλλίᾳ, σ. 687.
Ποιήσις καὶ ὑπολληθία, σ. 510.

'Ραγκαβῆς. 'Αλέξανδρος Ρ. σ. 515.

Σημειώσεις: Αἰγείρος κολοσιαια, σ. 513. 'Ακακία, σ. 802. 'Ακραϊότης δικαστοῦ, σ. 754. 'Αλεξάνδρου, σ. 738. 'Ανάκτορον τοῦ βασιλέως τῆς Βαυαρίας, σ. 706. 'Ανέκδοτα, σ. 498, 514, 546, 594, 626, 642, 674, 708, 738, 786, 802, 818, 834. 'Αξία ἐνός βόδου, σ. 519. 'Απογραφή ἐν Μονάχῳ, σ. 770. 'Ασφαλλετέρον μέρος ἀμαρτωλοῦ, σ. 610. Αὐτοκτονία ζῶντος, σ. 834. Βῆρος παιδίων, σ. 754. Βράχος λαλῶν, σ. 594. Βροχὴ πηλώδης, σ. 818. Γαϊάνθρακος ἀντικατάστασις, δι' ἐλαίου, σ. 738. Διαζύγιον, σ. 674. Διπλωμάτης μαῦρος, σ. 882. Δόλου ἐξέλεξις, σ. 546. 'Εκθέσεις ἐν πλοίῳ, σ. 882. 'Εναίριαι τορπίλαι, σ. 513. 'Εντομοφάγα κτηνῶν, σ. 770. 'Ευκάλυπτος, σ. 626. Ζῦθος, σ. 626. 'Εθνοποιοί

Αμερικανοί, σ. 625. Ηλεκτρική μάστιξ, σ. 810. Ί-
 γθύων ζωτικότητα, σ. 866. Καρδινάλιου θεραπεία, σ. 706.
 Κραυπή επλοποιείον, σ. 594. Κυμάτων ύψος και εύρος,
 σ. 625. Κύων του Δούμπουκ, σ. 786. Μεγαλόσαυρος,
 σ. 610. Μελισσών ευερέθιστον, σ. 594. Μεταξο-
 σκόλυκος νέον είδος, σ. 882. Μοντεφιόρε, σ. 548
 Μουσική έταιρία, σ. 642. Μουστάρδα, σ. 754. Μυρ-
 μήκων ήθη, σ. 802. Ναυμαχίαι του μέλλοντος, σ.
 513. Ξεναγοί, σ. 688. Όρος κινούμενον, σ. 513. Όρ-
 φανοτροφεϊόν Αθηνών, σ. 626. Όφις μυσφάγος, σ. 573.
 Παιδίον τεράστιον, σ. 498. Περιστέραί ταχυδρομικαί,
 σ. 802. Πνευματοπωλεία εν Βερολίνω, σ. 785. Πρεσβεία
 Μαροκινών, σ. 642. Σιδηρόδρομοι Κίνας, σ. 498. Σι-
 δηρών έδών μήκος, σ. 866. Στρατιώτης Ρωματος, σ. 507.
 Στύλοι τηλεγράφων, σ. 738. Ταχυδρομεία εν Δολλά,
 σ. 738. Τηλεγραφικαί άποστολαί εν Άγγλίω, σ. 468.
 Τηλεγραφικαί υπάλληλοι, σ. 770. Τηλεφωνικά γραφεία,
 σ. 594. Τολστέι, σ. 625. Τορπίλη του Howell, σ. 738.
 Ύδατογραφία αρχαία, σ. 706. Φαινόμενα αισθητικότη-
 τος, σ. 593. Φάρμακον νέον, σ. 850. Φιλανθρωπία εν
 Κωνσταντινουπόλει, σ. 738. Φιλοφροσύνη Φρειδερίκου
 Καρόλου, σ. 513. Φωτογραφία, σ. 818. Φωλεαί χελιδ-
 νων, σ. 754. Φωτισμός Ατλαντικού, σ. 578. Φωτογραφία
 έξ αεροστάτου, σ. 514. Χάλαζα έρυθρά, σ. 770. Χαρ-
 τονομίσματα ρωσικά, σ. 770. Χελιδών λευκή, σ. 866.
 Χήρα άρχιδουκός, σ. 594. Χρησιμοποίησις έγγείου θερ-
 μότητος, σ. 834. Χρυσόφορα στρώματα, σ. 802.
 Σιδηρόδρομοι. Οί καθ' έλην την γήν—σ. 624.
 Σκοποβολή. Ή καθ' Ιταλιάνων περισσοτέρων—σ. 737.
 Σπάθη, ή, του λόρδου Βύρωνος, σ. 769.
 Στρατιώται. Έλληνες—εν τή Δύσει και αναγέννη-
 σις τής Έλληνικής τακτικής, σ. 461, 467, 483,
 499, 520, 553, 569, 579, 600, 618.
 Σύζυγος, ό, διήγημα, σ. 544.
 Συνέντευξις του Στάνλεϊ και του Βράττα εν Άφρικη,
 σ. 848.
 Ύσστημα. Τό Φροβελιανόν—εν Έλλάδι, σ. 608.
 Σχολεία. Τά δημοτικά ήμών—σ. 463, 476, 508.

Σώλαβαρυ. Ό λόρδος—εν τῷ οίκῳ αὐτοῦ, σ. 556.

Τέκνα έγγράμματα γονέων (άγραμμάτων, σ. 572,
 591, 603.
 Τιμότης, ή, κατά την παιδικήν ηλικίαν, σ. 492.
 Τορπιλοβόλα, υποβρύχια, σ. 706.
 Τραγοῦδι του θανάτου, σ. 482.

Ύγιεινή. Είνε ώφέλιμος ή—; σ. 832.
 Ύγιεινή, ή, τής καλλονής, σ. 634.
 Ύποδημάτια, τά, σ. 579.

Φίλημα. Πόσον στοιχίζει έν—σ. 497.
 Φόβοι, οί, τής άπογραφής, σ. 561.
 Φόκαι, γεγυμνασμένοι, σ. 762.

Χάρισμα, τό, του Θεοῦ, ποίημα, σ. 625.
 Χρήστος Μηλιώνης, διήγημα, σ. 676, 695, 711,
 731, 746, 761, 778.
 Χρονικά, έπιστημονικά, σ. 559, 575.

Ώρολόγιον. Βίς τό—τῆς άγοράς, ποίημα, σ. 801.

ΕΙΚΟΝΕΣ ΤΟΥ ΙΘ' ΚΑΙ Κ' Τόμου.

Πανομοιότυπα των όπογραφών των βασιλοκαϊδων, σ.
 1.—Νικόλαος Γούζης σ. 5. Α. Ρ. Ραγκαβής σ. 516.
 Έλλην στρατιώτης σ. 373, 522.
 Τό τάξιμον τής κόρης υπό Ν. Γούζη, εν παραρτή-
 ματι του φυλ. 470.—Λουομένη Μεγαρίς υπό Ν. Αύτρα,
 εν φυλ. 486.—Μή Ξεγυζα, στίχοι Δ. Βικέλα, τονισθέν-
 τες υπό τής Κ. Α. Κ. εν φυλ. 488.—Ό κακός έγγονος
 υπό Γ. Ίακωβίδου, εν φυλ. 491.—Πίναξ τής παρά τό
 Καρπενίσιον μάχης, εν φυλ. 513.—Τιμωρία όρνιθοκλό-
 που υπό Ν. Γούζη εν φυλ. 516.

ΣΥΝΤΑΚΤΑΙ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

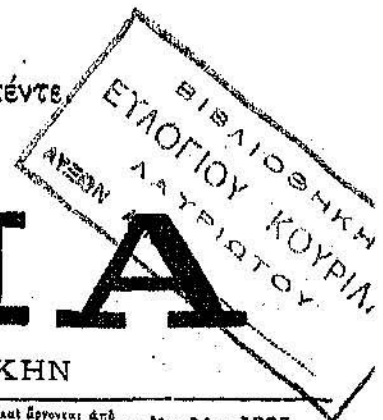
κατά τό 1' έτος αὐτῆς.

Αί κυρίαί: Δίκατ. Λασκαρίδου, Μπέσση Μάσσωνος, Δίκατ. Άρ. Οικονόμου, Σοφία Σλεϊμαν και
 Έλίζα Σούτσου.

Οί κύριοι: Χαρ. Άννινος, Άρ. Βαμπάς, Άθ. Βερναρδάκης, Δ. Βικέλας, Α. Σ. Βλάχος, Ίω. Βρετός,
 Άγησ. Γιαννόπουλος Ήπειρώτης, Ν. Κ. Γουλιμής, Γ. Δ. Δημητριάδης, Γ. Δροσίνης, Κ. Ζησιού, Π. Θωμά,
 Γ. Ίακ. Καλαϊσάκης, Ίω. Καμπούρογλου, Άρ. Π. Κουρείδης, Μ. Π. Λάμπρος, Σ. Π. Λάμπρος, Γου-
 στάθος Λαφών, Άντ. Μηλιαράκης, Σπ. Μηλιαράκης, Μ. Μητσάκης, Κ. Ναστορίδης, Σπ. Παγανέλης, Κ. Α.
 Παλασιόλογος, Κ. Παλαμάς, Δ. Παπαδιαμάντης, Χ. Παπαμέρκος, Κ. Παπαρηγόπουλος, Άχ. Παράσχας, Ίω.
 Πολέμης, Ν. Γ. Πολίτης, Άρ. Προβελέγιος, Α. Ρ. Ραγκαβής, Ε. Δ. Ροϊδης, Α. Ν. Ρούκης, Κ. Ν. Σά-
 θας, Σ. Κ. Σακελλαρόπουλος, Γ. Σιουρης, Χ. Τσούντας, Γ. Κοζάκης Τυπάλδος, Π. Ι. Φέρμπος, Ι. Φουστά-
 νος, Γ. Κατζιδάκης, Ν. Χλωρός.

ἙΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος εικοστός. Συνδρομή ἑτησίαν: Ἐν Ἑλλάδι πρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ πρ. 20 — Δι' ἀποδορμὰς ἔρχονται ἀπὸ 1. Ἰανουαρίου ἕως καὶ τῆς 1. Ἰουλίου. — Γραφεῖον ἑταρ. Ἐπιτ. τῆς Λαοφ. Πανεπιστημίου 59. 7 Ἰουλίου 1885

ΕΛΛΗΝΕΣ ΣΤΡΑΤΙΩΤΑΙ ΕΝ Τῇ ΑΥΣΕΙ ΚΑΙ ΑΝΑΓΕΝΝΗΣΙΣ ΤΗΣ ΒΑΛΧΗΝΙΚΗΣ ΤΑΚΤΙΚΗΣ

Συνέχεια. 766 σελ. 435.

ΙΑ'

Εἰδικὴ πραγματεία περὶ τῶν ἐν ἀπάσῃ τῇ Εὐρώπῃ διασπαρέντων Ἑλλήνων Στρατιωτῶν ὅα μᾶλλον παρέσυρεν εἰς ἀτελευτήτους ἱστορικὰς διηγήσεις, αἰτινες εὐλόγως ὅλ' ἐξελαμβάνοντο ὡς κατὰ χροίαν τῆς φιλοξενίας τῆς «Ἑστίας» καὶ τῆς εὐμενείας τῶν ἀναγκαστῶν τῆς. Ἀπὸ τῆς Βαλτικῆς μέχρι τοῦ Ἀτλαντικοῦ καὶ τῶν Πυρηναίων καὶ Ἀλπεων ἀπαντῶσιν εὐδιάκριτα τὰ ἴχνη τῆς διαβάσεως τῶν Ἑλλήνων ἰσπίων· διὰ τοῦτο ὅλ' περιορισθῶ εἰς μόνους τοὺς ἐν τῇ ἐνετικῇ ὑπηρεσίᾳ Στρατιώτας.

Ἐνθ' ἀπὸ τοῦ 1298 ἢ κάτω Ἰταλίαι εἶδε τοὺς Πελοποννησίους Στρατιώτας, ἐν τῷ Ἑνετικῷ μόλις οὗτοι ἐφάνησαν μετὰ δύο ἑκατονταετηρίδας. Ὡς πρόδρομοι τῶν Στρατιωτῶν παρουσιάζονται ἐν ἔτει 1372 οἱ λεγόμενοι Μαρδαῖται τῆς Κρήτης, ὡς ἐκείνοι διὰ τῆς ἐνέδρας ἐνίκησαν τοὺς Γερμανοὺς ἐν Tagliacozzo, οὕτω καὶ οἱ πρῶτοι τῆς Ἑνετίας μισθοφόροι δὲν πολεμοῦσιν ἀναφανδὸν τοὺς στρατοὺς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Παδουῆς, Φραγγίσκου Α' τοῦ Καρραρίου, ἀλλ' ἀποδεικνύουσιν αὐτοὺς χωσιωσμένοι ἐν τοῖς παραθαλασσίαις τέλμασιν¹⁾. Ἄλλ' οἱ Κρήτες τοξόται δὲν ἐφεῦρον τὴν χωσιάν, ἀφοῦ βλέπομεν ὅτι αὐτὸ τὸ ὄνομα, τὸ ὁποῖον φέρουσιν ἐν τῷ Γρεβιζικῷ χρονικῷ, Mortati, ἀκριβῶς δι' αὐτὴν τὴν χωσιάν κατέστη περιώνυμον ἐν τῇ Βυζαντινῇ ἱστορίᾳ, ἥτις ἀποκαλεῖ τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ πολέμου ἀκρύπτεισθαι δίκην Μαρδαῖτων²⁾.

Προηγουμένως εἶπαμεν ὅτι τὰ λεγόμενα περὶ

πρωτοτυπίας τοῦ στρατιωτικοῦ διοργανισμοῦ τῶν πρώτων Τούρκων σουλτάνων εἶνε μῦθοι ἂν δ' ἔλειπον ἄλλαι πρὸς τοῦτο μαρτυρίαι, αὐτοὶ οἱ Μαρδαῖται ἀκούσαν εἰς διεκδικησὶν τῆς Οὐρλουμένης πρωτοτυπίας. Λέγεται ὅτι ὁ Ἐρτογρούλης καὶ ὁ Ὄσμάν ἐμόρφωσαν τὰ πρῶτα πεζικὰ τάγματα, τοὺς λεγόμενους Ἀζάπιδες, ἥτοι εὐζώνους. Ὅτι οἱ Τούρκοι Ἀζάπιδες ἦσαν αὐτοὶ οἱ Μαρδαῖται ἢ Mortati τῶν Βυζαντινῶν βεβαιούμεθα ἐξ ἐνετικῶν ἐγγράφων διαρκούσης τῆς ἐν Κρήτῃ μεγάλης ἐπαναστάσεως τῶν ἀποίκων, ἢ δημοκρατία διέταξε τῇ 20 Μαΐου 1365 τοὺς ναυάρχους ἵνα στρατολογήσωσιν ἐκ τῶν παραλλίων τῆς ἑλληνικῆς Ἀσίας (Φωκαίας) καὶ χιλίους Μορτάτους ἢ Ἀζάπιδες a pigliare a soldo fino a mille Mortati ovvero Asarisi³⁾. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς γνώσκων τὴν ἱστορίαν τοῦ κάλλιον τῶν ἐξ ἐπαγγέλματος ἱστοριογράφων, ὀνομάζει τοὺς Τούρκους Ἀζάπιδες λεθέντας (leyis = ἐλαφρὸς, εὐζώνος) ὅτι δὲ οἱ λεθένται οὗτοι ἦσαν ἐν ἀρχῇ Ἑλληνες διδάσκοντες καὶ οἱ πρῶτοι τῶν Τούρκων χρονολογοῦντες, οἵτινες ὀνομάζουσι Lewendi τοὺς ἐν τῇ Θρακικῇ πόλει Βιγγα φρουροῦντας Ἑλληνας· τοὺς λεθέντας τοῦτους ἀγνοοῦν ὁ Hammer ἐπλασεν Ἀλμογαθάρους καὶ Καταλιωνίους⁴⁾.

Οἱ Μαρδαῖται δὲν εἶνε ἀγνωστοὶ εἰς τὸν ἡμέτερον ἀναγνώστην, ἐνθυμούμενον ὅτι ἐξ αὐτῆς τῆς ἀρχῆς ὄρισαντες τὸν ἀμφίβιον χαρακτῆρα τοῦ Ἑλλήνος, εἶπαμεν ὅτι ὁ κατ' ἐξοχὴν ἀντιπρόσωπος τοῦ διφυοῦς πολεμιστοῦ εἶνε ὁ Μαρδαῖτης, μετ' ἴσης εὐδοκίμησεως ἀγωνιζόμενος κατὰ ξηρὰν τε καὶ θάλασσαν. Εἶνε γνωστὸν ὅτι οἱ Μαρδαῖται, ἥτοι χωσιάριοι, καταλαβόντες ἐπὶ Ἡρακλείου τῆς κλεισοῦρας τοῦ Ταύρου ἤγειραν χάλικρον τεῖχος κατὰ τοῦ μουσουλμανικοῦ χειμάρρου κατὰ δὲ βεβαιοὶ ὁ Εὐδόδιος, ἂν οἱ πολεμισταὶ οὗτοι δὲν ἠλευθέρουν τὸν Ταῦρον καὶ τὸν Λίβανον, ὅλ' διέτρεχε μέγαν κίνδυνον ὁ ἀπανταχόθεν κπειλούμενος χριστιανισμὸς· ἀλλ' οἱ ἐν τῇ ἑρᾷ τοιαῦτα διαπράξαντες ἦσαν ναυτικοί, ὡς βητικῶς σημειοὶ ὁ Πορφυρογέννητος «Μαρδαῖται, ἥτοι ὁ

¹⁾ Arcerios de Candia, quos Mortatos appellabant, in palludibus per costam adversas exercitum Paduanum locant. Chronicon Tarvisum, an. 1372.

²⁾ Βλέπε προλεγόμενα Δ' τόμου Μνημείων Ἑλλ. ἱστορίας.

³⁾ Giacomo Caroldo, segretario di X, historia, an. 1368, καὶ δουκινὸν γράμμα τοῦ αὐτοῦ ἔτους.

⁴⁾ Histoire de l'empire ottoman, 4, 226.

ωνία είνε τώσον παρημελημένη, ὥστε ἐξ ἐμπορικῶν ἐπιστολῶν μανθάνει ἡ Γερουσία τὸν θάνατον τῶν ἐν τῇ νήσῳ δουκῶν πέντε ὄλους μῆνας μετὰ τὸ συμβῆναι. Ἦν Δημοκρατικὴν ἀπεσχολεῖ μάλλον ἢ εὐπειθῆς Μεθώνη ἐπονομαζομένη «il cuor della republica», ἢ εὐάγωγος Κέρκυρα, θεωρουμένη ὡς ὀφθαλμὸς, καὶ ἡ Ναυπάκτος λεγομένη ἡ σιτοβολῶν τῆς Πολιτείας. Εἰς μάτην ἐν ἔτει 1499 ἡ δουξ ζητεῖ ὀλίγα χρήματα καὶ πυρίτιδα εἰς ἐξασφάλισιν τῆς ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀπειλουμένης νήσου, ἐπιλέγων «polvere, danari, iterum danari» τὸ αὐτὸ ἔτος οἱ Κρήτες τοξόται διαπρέψαντες ἐν τῷ πολέμῳ τῆς Νεαπόλεως ζητοῦσιν εὐσχήμως ἀπὸ τῶν ἀρχῶν ὅπως παραχωρηθῆ καὶ εἰς τὸν Κρητικὸν λαὸν κανὲν ὀφθίκιον τῆς καγγελλαρίας, τὰ ὅποια ἀποκλειστικῶς νέμονται οἱ ἀποικοὶ αἱ ἐν Κρήτῃ ἀρχαὶ συνιστῶσι θερμοῦς τὴν ἀπόρριψιν τῆς ἀξιώσεως τῶν romulani, γράφουσιν, ἀφῆτε τὸ νερὸ νὰ τρέχῃ τὸν δρόμον του» ὡς γράφει ὁ Σκουῦτος.

Ἀλλὰ τὴν πρὸς τὴν Κρήτην ἀδικίαν δὲν συμμερίζεται καὶ ὁ προρρηθὲς γερουσιαστῆς, ὅστις πρὸς τῇ ἀξίᾳ τοῦ μεγάλου χρονογράφου ἐκείνητο καὶ σκανίαν πολιτικὴν ἐξυδέρκειαν. Ὁ Σκουῦτος προκισθανόμενος, ὅτι ὁ μάχιμος αὐτὸς λαὸς, ὁ ὑπὸ τὸ βῆρος παλαιῶν ἀμαρτιῶν καταφθειρόμενος, ἠδύνατο ν' ἀποβῆ σπουδαῖος στρατιωτικὸς παράγων ἐν τῇ κυφορουμένη τότε στρατιωτικῇ ἐπιμβάσει τῆς Δημοκρατίας ἐν ἀπόσῃ τῇ Ἰταλίᾳ, προσεπάθησε διαφοροτρόπως νὰ διαλύσῃ τὰς κατὰ τῆς Κρήτης προλήψεις τῶν συναδέλφων του, παριστῶν τὰς πρὸ ὀφθαλμῶν στρατιωτικὰς ὑπηρεσίας τῶν Κρητῶν ὡς ἀρκούν ἐγγύων μελλούσης πίστεως καὶ ἀφοσίσεως. Γνωρίσας ἐν Ἐνετίᾳ νοήματα Κρητὰ πλοίαρχον, τὸν θεόδωρον Βλασσόπουλον, καλῶς γνώσκοντα τὰς τε δυνάμεις τῶν Τούρκων, καὶ τὴν ἀξίαν τῶν συμπολιτῶν του, ὁ Σκουῦτος τῷ συνεβούλευσε νὰ γράψῃ ὑπόμνημα, ἕπερ αὐτὸς οὗτος ἐπαρουσίασε καὶ ἀνέγνω ἐν τῇ Γερουσίᾳ. Εἰς τὸ ὑπόμνημα τοῦτο ὁ Βλασσόπουλος ἔγραφε πρὸς τοὺς ἄλλους καὶ τὰ ἐξῆς: «ἐντὸς διατῶ ἡμερῶν δύνασθε νὰ ἐξοπλισθῆτε ἐν Κρήτῃ τριάκοντα γαλέρας μετὰ τῶν κωπηλατῶν των ἀνευ οὐδεμιᾶς δαπάνης, ἀν μόνον ἀποφασίσθητε ὅπως ἐξ ἑκάστου τῶν ἐν τῇ νήσῳ 8 ἕως 9 χιλιάδων ὑποδούλων χωρίων ἐλευθερωθῆ εἰς πάροικος οὕτω δὲ ἄμισθι καὶ τάχιστα ἐξοπλιζόμενοι αἱ 30 αὐταὶ γαλέραι ὅ' ἀντιστοιχῶσι πρὸς 50 ἐνταῦθα. ἅμα δὲ διαδοθῆ ὅτι ἡ Κρήτη ἐξώπλισε 30 γαλέρας, ἢ φήμη θὰ τὰς ἀναβιβάσῃ μέχρι Κωνσταντινουπόλεως εἰς 50.» Ἀλλὰ ἡ ἀναφορὰ τοῦ Βλασσόπουλου δὲν ἐλήφθη ὑπ' ὄψιν, ὡς σημειοῖ βαρυθυμῶν ὁ εἰσηγητῆς τῆς «tamen li padri di collegio non ne fecero stima, e giudizio mio, feno male.» Ἄν ὅμως μέχρι τοῦ 1499 ἡ Γερουσία οὕτε ᾔθελε ν' ἀκού-

σῇ τὸ ὄνομα τῆς Κρήτης, ἢ ἐν τῷ ἐπομένῳ ἔτει ἐπελθοῦσα πτωσίαι τῆς Ναυπάκτου, τῆς Πύλου, τῆς Μεθώνης καὶ τῆς Κορώνης ἐδίδαξεν αὐτὴν ὅτι ἡ Κρήτη ἦν ὁ ἀληθὴς τῆς Δημοκρατίας προμαχὼν ἐν Ἀνατολῇ, καὶ ὄφειλε νὰ σπεύσῃ εἰς περιποίησιν τοῦ ἡρώικου τούτου λαοῦ, ἵνα μὴ ἐξ ἀνάγκης βιβθῆ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Τούρκου, ὅστις ἐπιδειξίως ἤρχισε νὰ προσκαλῆ τοὺς Κρητὰς εἰς συμμαχίαν, πολλὰ ὑποσχόμενος αὐτοῖς. Ἡ ἀναφορὰ τοῦ Βλασσόπουλου θεωρήθη ὡς σπουδαία ἀφετηρία συμφιλίσεως τῶν παλαιῶν ἐχθρῶν.

Μέχρι τοῦ 1500, ἐκτὸς τῶν πρωτεύουσῶν πόλεων, καὶ 394 ὠρισμένον χωριῶν, αἵτινες ἀπετέλουν τὰς λεγομένας καθ' ἑαυτὰς ἢ στρατείας τῶν ἐνετῶν τιμαριούχων, οἱ ὑπόλοιποι τῆς νήσου κάτοικοι ἔζων κατὰ πατριὰς, ἢ οἰκογενειακὰς ὁμάδας, ἀποτελοῦντες οὕτω τὰ ἀόριστα ἐκεῖνα χωρία τὰ ὅποια ὁ Βλασσόπουλος ἀναβιβάζει εἰς 8 μέχρις 9 χιλιάδων ἀπαντες οἱ χωρικοὶ οὗτοι, ἐξαρτῶμενοι ἐκ τῶν ἐγγύς καθ' ἑαυτὰς, ἐθεωροῦντο καὶ ἦσαν δουλοπάροικοι αἱ ἀγροτικαὶ αὐταὶ ὁμάδες συγκεντρωθεῖσαι εἰς καθ' ἑαυτὰς ἀπετέλεσαν τὸ ὕστερον ὀνομαζόμενα γαλεωτικά χωρία. τὰ χωρία ταῦτα ἐλευθερωθέντα παντὸς βάρους ὑπεχρέωθησαν νὰ χορηγῶσι τὸ τέταρτον τῆς ἐσθῆτος ἡλικίας εἰς τὰς ὑπὸ τῆς Κρήτης ἐτησίως ἢ καὶ ἐν πολυμυλῇ χρεῖα ἐξοπλιζόμενας γαλέρας ἢ ἐφηβικὴ ἡλικία, huomini da fattione, ἦτο βεβαίως πολὺ μακρὰ, διότι ἀρχίζουσα ἀπὸ τοῦ 14 ἔτους ἔφθανε μέχρι τοῦ ἐξηκοστοῦ. Ἐκ τῆς ἡλικίας ταύτης τῶν γαλεωτικῶν χωρίων κατ' ἔτος ἐκλήρουτο τὸ τέταρτον, ὁ δὲ ἀριθμὸς τῶν ἐν ταῖς Κρητικαῖς γαλέραις ἐρετῶν κυμαίνεται μεταξύ 7, 500 καὶ 13, 419, ἀριθμὸς βεβαίως πολὺ μέγας ἐπὶ ὀλίγου πληθυσμοῦ ψυχῶν 219, 000, ἢ τὸ ἀληθέστερον 183, 798, διότι πρέπει ν' ἀφαιρεθῶσιν οἱ εὐγενεῖς καὶ προνομιοῦχοι, ἀναβιβαζόμενοι εἰς 25, 202 ψυχάς.

Διὰ τῶν Κρητῶν γαλεωτῶν διεξήγαγεν ἡ Ἐνετία πολλοὺς κατὰ ξηρὰν καὶ θάλασσαν πολέμους, κατὰ μέγα δὲ μέρος ἢ ἐν Ναυπάκτῳ ναυμαχία εἶνε ἔργον τῶν γαλεωτῶν τούτων, διὸ καὶ δικαίως ἄδεται ἔτι ἐν τῇ νήσῳ ὁ πρὸς τὸν Ἀλῆν πόλεμος, ὡς καὶ ἐν Ἠπειρῷ καὶ ἀλλαχοῦ, διότι παρὰ τὸ πλεῖστον τῶν Κρητῶν ἐπολέμησαν καὶ Κερκυραῖοι καὶ Πάργιοι καὶ Κεφαλλῆνες. Ἄγνωστον ἂν ἐξ ἀρχῆς ἐδόθησαν εἰς τοὺς Κρητὰς καὶ τινα ἐπὶ τῶν γαλεωτῶν ἀξιώματα, περὶ τὰ τέλη ὅμως τῆς 15ῆς ἑκατονταετηρίδος ὁ Κατροφύλακας περιγράφων τὰς 13 γαλέρας τῆς Κρήτης σημειοῖ ὅτι ἄπαντες μὲν οἱ κατεργοῦνται ἦσαν Ἐνετοί, ἐκ δὲ τῶν κομήτων οἱ 11 Ἕλληνες, καὶ δύο Ἐνετοί, ἄπαντες δὲ οἱ ὑποκόμητες καὶ οἱ ναυηγοὶ (peotti) Ἕλληνες.

Βεβαίως ἢ ἐν ἐκείναις ταῖς χρόναις θέσις τοῦ

γαλεωτῶν δὲν ἦτο εὐχάριστος, ἀφοῦ προσηλωμένος ἕκαστος ἐν τῷ θρηνίῳ ὄφειλον νὰ κινῶσιν ἀενάως τὰς ὑπερμεγέθεις ἐκείνας κώπας, αἵτινες ἦσαν καὶ ἐλέγοντο αἱ πτέρυγες τοῦ πλείοντος πτηνοῦ ἢ ἐνδυμασία των ἦτο ἄθλια, ἢ δὲ τροφὴ ἀνεπαρκῆς, συνισταμένη εἰς παξιμάδι, τυρὸν, ὄσπρια, καὶ ὕδωρ. Συγκρινόμενος ὁμοῦ β βίος τοῦ γαλεωτοῦ πρὸς τὸν τοῦ δουλοπαροίκου ἦτο προτιμότερος. Εἶνε ἀληθὴς ὅτι ὁ χριστιανισμὸς ἐκλήρυνε τὴν ἐλευθερίαν τοῦ δούλου, δὲν ἀληθεύει ὅμως ὅτι καὶ οἱ μεσαιωνικοὶ χριστιανοὶ μετεχειρίσθησαν τὸν δούλον φιλοφρότερον τῶν Ρωμαίων καὶ Ἑλλήνων. Μέχρι τῆς 15ῆς ἑκατονταετηρίδος ὁ πάροικος τῆς Κύπρου καὶ τῶν Ἰουλιῶν νήσων ἐθεωροῦτο ὡς ὁ ἀληθὴς παρίας τῆς ἀνθρωπότητος, οἱ δὲ γαιοκτήμονες ἐτυράνονον τὸν κατ' εἰκόνα ὁμοῖον αὐτοῖς χριστιανὸν πολὺ χειρότερον ἢ οἱ Τούρκοι τοὺς βραχιάδες διὰ τὸν λόγον τοῦτον βλέπομεν τοὺς Κυπρίους παροίκους ἐροτάζοντας ὡς σωτήριον ἡμέραν τὴν ἀπὸ τοῦ χριστιανικοῦ εἰς τὸν Τουρκικὸν ζυγὸν μετέβασιν των.

Ὅσοι ἀνέγνωσαν τὴν ὠρικήν πραγματείαν τοῦ πολυμαθοῦς ναυάρχου Ἰουλιανῶ De la Gravière «περὶ τῶν ἀλυσιδεμένων πληρωμάτων» ἔλαβον ἰδέαν περὶ τοῦ γαλεωτοῦ τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης: ὅσοι δὲ διήλθον τὰ δημοσιεύματα ἔγραψαν περὶ τῶν γαλεωτῶν τοῦ παπικοῦ στόλου φυσικῶς θὰ ἠπόρησαν ἀνοὶ λεγόμενοι ἀντιπροσώποι τοῦ Χριστοῦ ἐνεπνεύσθησαν ποτε ὑπὸ τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν τοῦ χριστιανισμοῦ, ἀφοῦ εἰς τὰς ἀλύσεις τῶν χριστοφόρων κατέρχων ἐστέναζον οὐ μόνον Τούρκοι καὶ Ἕλληνες, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι χριστιανοὶ εὐπειθεῖς λατρευτοὶ τοῦ Ποντίφικου. Μεθ' ὅσα καὶ ἂν λέγοισιν οἱ ἱστοριογράφοι τῆς μεσαιωνικῆς νομιμοπροσόνης, ὁ λεγόμενος λαὸς μόλις ἀριθμεῖ ἕνα αἰῶνα ἀληθῶς ἀνθρωπίνης ὑπάρξεως.

Ὡς μεσαιωνικὸν κράτος καὶ ἡ Ἐνετία δὲν ἦτο ἀπληλαγμένη τῶν ἐν τῷ ἄλλῳ Δυτικῷ κόσμῳ ἐπικρατουσῶν περὶ ἀνθρωπίνης σαρκὸς δοξασίῶν συγκρινόμενη ὅμως πρὸς τὴν σκληροκαρδίαν Γένουσαν, καὶ τὴν ἀπάνθρωπον ἱερὰν Μελίτην, ἀνέδειξεν ἀρχὰς ἀληθοῦς φιλοφροσύνης οὔτε διὰ ληστρικῶν ἐφόδων ἠρήμωσεν ἐλοκλήρους νήσους καὶ παραλίους πόλεις ὅπως ἐμπορευθῆ ἀνθρωπίνους ψυχάς, οὔτε εἰς τοὺς ὑποτελεῖς σκληροῦς δεσπότης ἐπέτρεψεν ἵνα θανατώνωσιν ἀτιμωρητὸν τοὺς δούλους, οὔτε εἰς τὰς καταχρηθεῖς τῶν ἰδίων ὀργάνων ἐκλείσει ποτε τοὺς ὀφθαλμούς, οὔτε τοὺς γαλεωτῶν ὑποτελῶν χωρίων ἐδέσμευσε δι' ἀλύσου, πλὴν τῶν λεγομένων καταδικῶν (condannati) (1), οὔτε αὐτὴν τὴν τροφὴν καὶ ἐνδυμασίαν τῶν γαλεωτῶν τῆς ἀφῆκεν ἀνεξέλε-

κτον εἰς τὰς ἀσυνειδήτους χεῖρας τῶν τροφοδοτῶν. Κληρονόμος ἐν πολλοῖς τοῦ Βυζαντίου, ἡ Δημοκρατία δὲν συνετέλεσε βεβαίως εἰς ἐξημέρωσιν καὶ προαγωγὴν τῶν ὑπηρετῶν, διὰ πολλῶν ὅμως εὐεργετικῶν θεσμῶν ἀνεκούφισε τὴν δυστυχίαν, ἤγειρε στρατῶνας καὶ φιλοφροσύνη κατὰ τὰς ἐπιπέσεις, καὶ ἀπὸ τῶν μέσων τῆς 15ῆς ἑκατονταετηρίδος κατήργησε τὸν ἐπὶ τῶν δούλων φόρον, καὶ ἀπηγόρευσε τὴν ἄτιμον ἐμπορίαν τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος. Ἡ λέξις δι' ἢς ἐν τῇ ἐνετικῇ καγγελλαρίᾳ (1489) δηλοῦται ὁ δούλος ἀνίμα, ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ψυχάριον τῶν Βυζαντινῶν, καὶ δηλοῖ φιλοφροσύνην πρὸς τὸ ψυχοφόρον ὃν συμπεριφορὰν, ἦν δὲν ἐγνωρίσεν ἢ ἄλλη δυτικὴ Εὐρώπη. Ἄν ἡ πολιτικὴ τοῦ Συμβουλίου τῶν Δέκκ δὲν ἐχώλειεν ἐν τῷ θρησκευτικῷ ζητήματι, ἢ ἐν Ἑλλάδι ἐνετοκρατία ἠδύνατο νὰ θεωρηθῆ ὡς συνέχεια τῆς Βυζαντινῆς διακίσεως.

Ἀπὸ τοῦ 1499 ἀναγράφουσι τὰ ἡμερολόγια τοῦ Σκουῦτου πολλὰς ἐκθέσεις ναυάρχων καταμνησθέντων εἰς τὴν Γερουσίαν, ὅτι ἢ πρὸς τοὺς γαλεωτῶν χορηγομένη τροφὴ ἦτο ἀνεπαρκῆς, τὸ δὲ παξιμάδι τῶσον ἄθλιον, ὥστε οἱ γαλεωταὶ πρὸ τοῦ ἐγγίσθωσιν ἐριπτον αὐτὸ εἰς τὴν θάλασσαν. Ὁ πολυμαθὴς Ρώσος Βλαδιμηρος Λαμάνσκης ἐδημοσίωσεν ἀρετὰ ἀποσπάσματα τῆς περὶ γαλεωτῶν μελέτης τοῦ ἐνετοῦ ναυάρχου Χριστοφόρου Κανάλε (1562), τοῦ πρώτου φιλοφροσύνης μελετήσαντος ζήτημα, πρὸς ὃ συνεδέετο αὐτὴ ἢ ὑπαρξίς τοῦ ἐνετικοῦ στόλου. Καὶ τυθέντι εἰς αὐτὴν τὴν πρὸς τοὺς γαλεωτῶν φιλοφροσύνη τῆς Ἐνετίας ὀφείλονται αἱ μεγάλα προσελύσεις Ἑλλήνων καὶ Δαλματῶν ναυτῶν, προτιμωμένων νὰ ὑπηρετήσιν εἰς τὰ ἐνετικὰ κἀτερα ἢ μένοντες ἐν τῇ πατρίδι νὰ δουλεύωσι τοὺς Τούρκους, καὶ τοὺς οὐχὶ φιλοφροσύνη φραγκάροντας τῆς Ἑλλάδος καὶ Δαλματίας.

Εἰς τοὺς κατὰ τῶν Γάλλων πολέμους τῆς Ἐνετίας ἐν τῷ βασιλείῳ τῆς Νεαπόλεως ἐπολέμησαν ἀρετὰ Κρητῆς γαλεωταὶ καὶ Πελοποννήσιοι Στρατιῶται. Ὁ Σκουῦτος λεπτομερῶς περιγράφων τὰς ἀνδραγαθίας τῶν τελευταίων, δημοσιεύει καὶ τὴν ἐκθεσιν τοῦ παρὰ Φερδινάνδῳ τῷ Καθολικῷ ἐνετοῦ πρεσβευτοῦ Παύλου Καπέλλου (24 ἰουλίου 1496), ἐν ἣ ἀναγινώσκειται ἡ Α. Μ. ἐπιστρέψας ἐκ τῆς μάχης μοὶ εἶπεν: Ἐκλαμπρότατε πρεσβευτά, τῇ ἀληθείᾳ ὀφείλω νὰ βυολογήσω ὅτι οἱ Στρατιῶται (Stradiotti) ἀνεδείχθησαν λαμπροί, καὶ ἐξέτελεσαν τὸ καθήκον των. Εἰς ταῦτα ἐγὼ ἀπήντησα: πάντοτε πράττονται τὸ καθήκον των, ἐν τῇ περιστάσει ὅμως ταύτῃ τὸ ἐξέτελεσαν καλλίτερα. Ἀλλὰ καὶ πρὸ τῆς βασιλικῆς ταύτης διαθεσάσεως, ὁ ἀστὴρ τῆς Κρητικῆς ἀνδρείας κατὰ ξηρὰν εἶχεν ἐπισκασθῆ ὑπὸ τῆς λάμπρας τῶν Στρατιῶτων.

(1) Πολλοὶ ἀρχόντες παρίδον ἐπὶ μισθῷ τοὺς ἰδίους δούλους εἰς τὰς γαλέρας τῶν καταδικῶν τούτων τὸ ἄπονον ὅμως τοῦτο ἀσπληρῶς ἀπηγόρευσε ἡ Γερουσία (26 δεκεμβρίου 1552). Βλ. Mutinelli, Lessico Veneto, σελ. 361.

Τούτο εγίνωσκε και αυτός ο Φερδινάνδος, γενόμενος μάχης τῆς ἐν Θαλάσση ἐπιθετικότητος Κρητῶς γαλιώτου, τὸν ὁποῖον διὰ τοῦτο καὶ θερμῶς συνίστησεν εἰς τὴν Δημοκρατίαν.

Ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ταύτης, ἢ μᾶλλον ἀπὸ τῆς ἐν ἔτει 1483 πρώτης ἐμφανίσεως τῶν Στρατιωτῶν ἐν Ἰταλίᾳ, οἱ Ἕλληνες μισθοφόροι ἀναλαμβάνουσιν ἕκαστος τὸ οἰκτεῖον στοιχεῖον, δικαιολογούντες οὕτω τὰς παλαιὰς παρομιλίας αὐτῶν Κρητῶν τὴν Θαλάσσαν — ὁ Ἄρκος στρατιώτης. » Ἄλλ' ὁ ἀποχωρισμὸς τοῦ χερσαίου ἀπὸ τοῦ θαλασίου πολεμιστοῦ, οὐδόλως κωλύει τὸν πρῶτον νὰ μάχεται καὶ ἐν τῇ Θαλάσῃ, ὡς ὁ δεύτερος ἐν τῇ ξηρᾷ· βέβαιον ὅμως εἶνε ὅτι ἕκαστος ἔχει ἴδιον στοιχεῖον, ἐν ᾧ εὐρίσκειται ἀσφαλέστερος, ἢ πατρῶν ἀλλότριον τῶν ἐξῆς του ἔδαφος. Οἱ Ἄρμισσῆες ἐμπαίζοντες τοὺς Γαλαξιδιώτας διηγούνται ὅτι εἰς τῶν Θαλασσιῶν τούτων πεσῶν ἀπὸ τοῦ ἵππου ἀνέκραξε:

κάλιο θαλασσοφορτοῦνα,
περὶ ἀλογοφορτοῦνα.

Ἄλλὰ καὶ οἱ Γαλαξιδιώται ἐμπαίζοντες τοὺς Ἄρμισσῆες διηγούνται ὅτι εἰς τῶν χερσαίων τούτων εὐρεθεὶς ἐν Θαλασσοφορτοῦνᾳ ἔλεγεν εἰς τὸ πλοῖον, ἐκλαμβάνον τούτο ὡς τὸν ἵππον του:

στῆσαι, μαῦρέ μου, νὰ ξεκαβαλλικίω.

Ἰδοὺ ὁ λόγος δ' ὅν οἱ μὲν Κοῆτες ψάλλουσι τοὺς κουρσάρους, οἱ δὲ Ρομιελιώται τοὺς κλέφτας· τὴν πρὸς τὸν χερσαῖον ἀντίθεσιν τοῦ θαλασσινοῦ ἐξεικονίζει καὶ τὸ δημοτικὸν ᾄσμα:

Ἦνα πουλί θαλασσινὸ κ' ἕνα πουλί βουνήσιο,
τὰ δύο πουλιὰ μαλλόνανε, τὰ δύο πουλιὰ μαλλόνου
γιὰ τὰ βουνά, γιὰ τὴ βοσκὴ καὶ γιὰ τὰ περιγιάλια.

(Ἔπεται συνέχεια)

K. ΣΑΘΑΣ

Ο ΜΑΡΚΗΣΙΟΣ ΒΙΛΛΕΜΕΡ

(Μυθιστορία Γεωργίας 2^{ης} β. — Μετάφρασις Α. Β.)

Συνέχεια ἰσο προηγούμενον φύλλον.

Ὅτε ἡ δεσποινὴς Σαίν-Ζενέ, εὐχαριστήσασα αὐτὸν ἐγκαρδίως, ἀφῆκε τὸν ἵππον τῆς τριποδίζοντα, καὶ παρεκάλεσε τὸν δούκα νὰ μὴ φροντίσῃ πλέον περὶ αὐτῆς, οὗτος ἀπέπεμψε τὸν Ἀνδρέαν, ἐπὶ δὴ τὴν ἐλάφρως ἐπὶ τὴν λαχανοφόρον φορβάδα, ἐπέτρυνε τὰ πλεῦρά της καὶ ἠκολούθησεν ἀδιστακτικῶς τὴν Καρολίαν ὑπὸ τὸν σὺδενδρον δρυμόν.

— Πῶς, σεῖς εἶπες; ἠρώτησεν ἐκείνη, ἰσταμένη μετὰ τὸν πρῶτον δρόμον. Σεῖς ἵππεύσατε αὐτὸν τὸν ἄλεινον ἵππον κ' ἐλάβατε τὸν κόπον νὰ μὲ συνοδεύετε; Ἀδύνατον! δὲν τὸ ἀνέχομαι, ὡς ἐπιστρέψωμεν.

— Τι; φοβεῖσθε τόρα, ἀπήτησεν ἐκείνος, νὰ εὐρεθῆτε μάνη μαζὴ μου; Δὲν συνηντήθημεν τοσάκις ὑπὸ τὰς δεινροστοχίας αὐτάς; Σὺς ἠνώχλησα ποτὲ διὰ τῶν λόγων μου;

— Ὅχι, βέβαια, εἶπεν ἡ Καρολίνα, μετὰ πλήρους ἐμπιστοσύνης. Δὲν ἔχω τοιαύτας γελοῖότητας, τὸ ἤξεύρετε· ἀλλ' αὐτὸς ὁ ἵππος θὰ εἶνε διὰ σὰς τρομερὰ τυραννίκα.

— Εἶπατε σεῖς καλὰ ἐπὶ τοῦ ἰδικοῦ σας;

— Ἐξαίρετα.

— Τότε ὅλα ἔχουσι καλῶς. Ἐμὲ μ' ἀρέσει πολὺ νὰ ἵππεύω τὴν Λευκὴν. Δὲν φαίνομαι τάχα καλὰ ἐπὶ τῆς, ὡς ἂν ἦτο ἵππος εὐγενοῦς καταγωγῆς; Ἄς ἀφήσωμεν τὰς προλήψεις καὶ ἄς διασκεδάσωμεν τρέχοντες.

— Ἄν ὅμως δὲν ἀντέχουν οἱ πόδες τοῦ ἵππου σας;

— Ὅχι ἀντέχουν. Καὶ ἂν μὲ κρημνίσω, θὰ ἦνε εὐτύχημα δι' ἐμὲ ὅτι κρημνίζομαι πρὸς χάριν σας.

Τὴν κολακεῖν αὐτὴν εἶπεν ὁ δούξ δι' ἡθους φαιδρωτάτου, περὶ δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ φοβίσῃ τὴν Καρολίαν. Ἐκείνησιν οὕτω καλπαζόντες καὶ περιέδραμον τὸν δρυμόν. Ὁ Ζακὲ ἦτο ἐξαίρετον ζῶον, χωρὶς τινα αἰανδήποτε ἰδιοτροπίαν. Ἄλλως δὲ ἡ δεσποινὴς Σαίν-Ζενέ ἤξευρε κάλλιστα ἵππασίαν, καὶ ὁ δούξ παρετήρησεν ὅτι ἦτο ἐπὶ τοῦ ἵππου οὐ μόνον ἐπιχαρὶς ἀλλὰ καὶ ἐπιθετικὴ καὶ ἀφοβος. Ἔλεγε ἐκ τοῦ προχείρου αὐτοσχιδίσει μακρὰν ἐσθῆτα, ἀνοίξασα μίαν διπλὴν κοντοῦ φορέματος· εἶχε ῥίψει ἐπὶ τοὺς ὤμους τῆς λευκῆν τινα ἐπωμίδα, μικρὸν δὲ ἀγύρινον σκιάδιον, σκέπον τὴν ξανθὴν αὐτῆς καὶ λυτὴν κόμην, ἠρμοῦεν αὐτῇ χαριέστατα. Ζωογονηθεῖσα ὑπὸ τῆς εὐχαριστήσεως τοῦ καλπακμοῦ, ἦτο τῶσον θαυμασίως ὠραία, ὥστε ὁ δούξ, παρατηρῶν τὴν κομψότητα τοῦ σώματός της καὶ τὸ ἀκτινοβόλον μειδιάμα τοῦ παιδικοῦ της στόματος, ἠσθάνθη ἀληθῆ σκοτοδίνην.

— Νὰ πάρῃ ὁ διάβολος, διενόηθη, τὸν λόγον τῆς τιμῆς, τὸν ὁποῖον ἔδωκα χωρὶς νὰ τὸν συλλογισθῶ. Ποῖος νὰ μοῦ ἔλεγε, ὅτι θὰ ἐδοκίμαζα τόσον κόπον νὰ τὸν φυλάξω.

Ἄλλ' ὁ δούξ ἀνέμενε παρ' ἐκείνης τὸ πρῶτον βῆμα. Μάτην δὲ περιῆλθε καὶ πάλιν μετ' αὐτῆς βάρην τὸν δρυμόν, ἵνα ἀνακνεύσασα δῆθεν τὰ ζῶα. Ἡ ἡμιλία της κατῆλεγεν ἐλευθερίαν πνεύματος καὶ ἀφελῆ προσήθειαν, ἀσυμβίβαστον πρὸς αἰανδήποτε ἰδέαν ἄλλοις ἐρωτικῶν.

— Ἄ! ἔτσι εἶνε; διενόηθη ὁ δούξ, καθ' ἣν στιγμὴν ἤρχιζε πάλιν τὸ κάλπαγμα. Νομίζεις ὅτι θὰ σπᾶσω ἐγὼ τὰ πλεῦρά μου ἐπάνω εἰς τὸ ἀποκαλυπτικὸν αὐτὸ ζῶον, διὰ νὰ ὀμιλῶ μαζὴ σου ὡς νὰ ἦτο παρούσα ἡ μητέρα μου; Μὴ χειρότερα. Τώρα σὲ ἀφίνω μὲ τρόπον, καὶ νὰ ἰδοῦμεν πῶς θὰ σοῦ φανῇ.

— Φιλτάτη μου, εἶπεν εἰς τὴν Καρολίαν

— τὴν λέξιν αὐτὴν μετεχειρίζετο ἐνίοτε μετὰ προσήνου· εὐθεῖας — εἶπατε ἀσφαλῆ; τόρα μὲ τὸ ἔλογόν σας;

— Ἐντελῶς ἀσφαλῆ.

— Δὲν ἔχει καμμίαν ἰδιοτροπίαν; δὲν προσπαθεῖ νὰ σὰς πάρῃ;

— Διόλου.

— Τότε λοιπὸν, ἂν τὸ ἐπιτρέπατε, θὰ σὰς ἀφήσω μόνην, καὶ σὰς στέλλω τὸν Ἀνδρέαν.

— Ἐνοια σας, ἀπήτησεν ζωηρῶς ἡ Καρολίνα· μὴ στέλλετε κανένα. Θὰ κάμω ἀκόμη ἕνα γύρον, καὶ θὰ φέρω τὸ ζῶον εἰς τὸν Ἀνδρέαν. Θὰ εὐχαριστηθῶ πολὺ, σὰς βεβαίω, νὰ τρέξω μόνη μου, καὶ ἐλυπούμην πολὺ νὰ σὰς βλέπω νὰ ὑποφέρετε τόσον.

— Ὅχι δὲν εἶνε αὐτὸ, ἀπήτησεν ὁ δούξ, ἀποφασίον ἔχων τὰ ἐκδηλῆ τὰ πράγματα. Δὲν εἶμ' ἀκόμη τόσον ἠλικιωμένος, ὥστε νὰ μὲ κούραζῃ ἐν ἀγύμναστον ἄλλοις. Ἄλλ' ἐνθυμήθη, ὅτι ἡ Κ. Δαργλάδ φθάνει ἀπόψε.

— Ὅχι ἀπόψε αὐτοῦ!

— Δὲν εἶνε βέβαιον, εἶπεν ὁ δούξ, προσέχων.

— Ἰσως ἔχετε καλλιτέρας πληροφορίας ἀπ' ἐμέ!

— Ἰσως, φιλτάτη ἡ κυρία Δαργλάδ... ὡς ἦνε!

— Ἀλήθεια; ἀπήτησεν ἡ Καρολίνα γελοῦσα. Δὲν τὸ ἤξευρα. Φεύγω, καὶ σὰς εὐχρηστῶ καὶ πάλιν ἀπειράκις διὰ τὴν καλωσύνην σας.

Ἄλλ' ἐνῶ ἐμελλεὶ ν' ἀφήσῃ ἐλεύθερον τὸν ἵππον της, ὁ δούξ τὴν ἐκράτησε.

— Δὲν εἶνε ὅμως πρέπον αὐτὸ τὸ ὁποῖον κάμνω· πῶς;

— Ὅχι μόνον πρέπον εἶνε, ἀλλὰ καὶ σὰς εὐχαριστῶ μάλιστα πολὺ.

— Ἄ! εἶχατε βαρυνθῆ τὴν συντροφίαν μου;

— Δὲν λέγω αὐτό. Λέγω ὅτι τὸναντίον μου δεῖκνυτε πάντοτε ἰσο ἐμπιστοσύνην καὶ δι' αὐτὸ σὰς εὐχαριστῶ.

— Σὺς φαίνεται εὐμορφή, ἡ κυρία Δαργλάδ;

— Πολὺ εὐμορφή.

— Ποίος ἠλικίας εἶνε;

— Τῆς ἰδικῆς μου περίπου. Ἡμεῖς μαζὴ εἰς τὸ μοναστήριον.

— Τὸ ἤξεύρω. Ἦσθε πολὺ φίλοι;

— Ὅχι πολὺ. Ἄλλ' εἶπατα μοῦ εἰδείξε πολλὴν συμπάθειαν εἰς τὰς δυστυχίας μου.

— Ναί· ἐκείνη σὰς ἐστειλεν εἰς ἡμᾶς. Διατὶ δὲν τὰ εἶχατε καλὰ εἰς τὸ μοναστήριον;

— Δὲν τὰ εἶχαμεν κακὰ. Φίλοι μόνον δὲν ἦμεθα.

— Καὶ τόρα;

— Τώρα εἶνε πολὺ καλὴ πρὸς ἐμέ, κ' ἐγὼ ἐπομένως τὴν ἀγαπῶ.

— Ἀγαπάτε λοιπὸν ὅσους εἶνε καλοὶ πρὸς σὰς;

— Δὲν εἶνε φυσικόν;

— Τότε λοιπὸν μ' ἀγαπάτε κ' ἐμὲ ὀλίγον; διότι μὲ φαίνεται ὅτι δὲν εἶμαι κακὸς ἐγὼ μαζὴ σας.

— Βεβαίως· εἶπατε ἐξαίρετος, καὶ σὰς ἀγαπῶ πολὺ.

— Πῶς τὸ λέγει! Ἀγαπῶ τὴν τροφὴν μου, ἀλλ' ἀγαπῶ καλλιτέρα νὰ πάγω περίπατον! — Πῆτε μου, σὰς παρακαλῶ, δὲν ἔχετε σκοπὸν νὰ μὲ κακολογήσετε εἰς τὴν φίλην σας, τὴν κυρίαν Δαργλάδ;

— Νὰ σὰς κακολογήσω; Δὲν ἐνοῶ.

— Ἀλήθεια· μὲ συγχωρεῖτε. Σὰς τὸ εἶπα διότι... βλέπετε, εἶνε τρομερὰ ὑπόπτος, καὶ ἠμπορεῖ νὰ σὰς ἐξετάσῃ. Θὰ τῆς εἰπῆτε βέβαια ὅτι δὲν σὰς ἀπέτεινα ποτὲ ἐρωτολογίας.

— Ὅχι ὅσον δι' αὐτὸ, ἔχετε πεποθήσθαι εἰς τὴν ἀλήθειαν, ἀπήτησεν ἡ Καρολίνα φεύγουσα.

Καὶ ὁ δούξ ἤκουσεν αὐτὴν καλπαζούσαν καὶ γελοῦσαν.

— Εἰς μάτην ἐφεύσθη, διενόηθη τὴν ἐπαύριον ὡς ἀρχάριος. Δὲν ἀγαπᾷ κανένα, ἢ ἔχει κρημνισμένον τίς οἶδε ποῦ κανένα ἐρωμένον, μέχρις οὐ ἀποκτήσῃ γίλια τάλληρα, νὰ τὸν νομψευθῇ. Πτωχὴ κόρη! Ἄν τὰ εἶγα, θὰ τῆς τὰ εἶδα χωρὶς ἄλλο. Ἄς εἶνε! ὑπῆρξα γελοῖος. Καὶ ἴσως τὲ παρετήρησε. Ἰσως γελᾷ μαζὴ μου μὲ τὸν μυστικὸν φίλον της, εἰς τὸν ὁποῖον γράφει βέβαια μυστικῶς, διότι γράφει ἀδιόκωπα. Ἄν ἦτο ἀληθὲς!... ἀλλ' ἔδωκα τὸν λόγον μου.

Ὁ δούξ ἀπεμακρύνθη, προσπαθὼν μὲν νὰ ἐμπαῖξῃ ἑαυτὸν, ἀλλὰ περαγαγμένος ὅμως καὶ σχεδὸν δυσθυμῶς.

Ἐνῶ ἐξήρχετο τοῦ δρυμοῦ, εἶδεν ἀνθρωπὸν τινα εἰσερχόμενον εἰς αὐτὸν μετὰ περισκέψεως. Ἔλεγε ἤδη νυκτώσει, καὶ δὲν κατώρθωσε νὰ διακρίνη τι ἄλλο τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου ἢ τὴν προσπάθειαν αὐτοῦ νὰ εἰσχωρήσῃ ἀπαρτήρητος εἰς τὸν δρυμόν.

— Ἄ, ἂ! διενόηθη· εἶνε ἴσως μυστικὴ τις ἐπισκεψὶς τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐραττοῦ. Πρέπει νὰ ἐξιχνιάσω τὸ πρῶγμα!

Ἀριππεύσας καὶ μαστίσας τὴν Λευκὴν, ἠτις ἐσπαισε νὰ τραπῇ τὴν εἰς τὸν σταυλὸν ἀγροῦσαν, εἰσεῖδη ὑπὸ τὰ δένδρα, πρὸς τὴν διεύθυνσιν ἣν εἶχε λάβει ἡ Καρολίνα.

Δὲν ἦτο εὐκόλον νὰ ἐπανεῦρῃ τὸν ἄγνωστον ὑπὸ τὸ δάσος, ἐκινδύνευε δ' ἄλλως νὰ ἐνοηθῇ παρ' αὐτοῦ. Ἀσφαλέστερον ἦτο νὰ βαδίσῃ ἀποφρητῆ ἐν τῷ σκότει, παρακολουθῶν μίαν τῶν δεινροστοχιῶν, καὶ νὰ παρατηρήσῃ πῶς ἤθελον συναντηθῇ· καὶ πλησιάζει ὁ εἰς τὸν ἄλλον.

Ἡ Καρολίνα οὐδὲ κἂν τὸν ἐσυλλογίζετο πλέον. Ἀπομακρυνθεῖσα, ὡς ἔπρεπε, ἵνα μὴ ἀκούῃ πλέον ἀτόπους ἐκμυστηρεύσεις, αἰτινὰς ἐξέπληξαν αὐτὴν παρ' ἀνδρὸς τοσοῦτον καλῶς ἀνατεθραμμένου, ἐβράδυνε τὸ βῆμα τοῦ ἵππου της, φοβου-

μένη μὴ προσκρούση κατὰ τῶν κλάδων ἐν τῷ σκότει, καὶ διαθέσει ἔχουσα πρὸς φεμβασημὸν μᾶλλον ἢ δρόμον. Βαρυθυμία μεγάλη κατεῖχε τὸ πνεῦμα τῆς. Τὸ πρὸς αὐτὴν ἦθος τοῦ μαρκησιῶν ἦτο ἀνεξήγητον, σχεδὸν προσβλητικόν. Ἀνεζήτει τὸν λόγον αὐτοῦ ἐντὸς τῶν βαρυτάτων μυχῶν τῆς συνειδήσεώς τῆς, καὶ οὐδὲν ἀνευρίσκουσα τὸ ἐπιλήψιμον, ἐμέμφθη ἐαυτὴν ὅτι τοσοῦτον περὶ τούτου ἐσκέπτετο. Βίχεν ἴσως, ἔλεγε, καὶ ὁ μαρκησιὸς τὰ παράδοξά του, ὡς οἱ περὶ μέγα τι ἔργον ἀποκλειστικῶς ἀσχολούμενοι. Καὶ ἂν δέ, τέλος πάντων, εἶχε καταστῆ εἰς αὐτὸν ἀντιπαθής, ὁ γάμος του ἐπέκειτο ὅπως δῆποτε, ἡ χαρὰ τῆς μαρκησιῶς θ' ἀπέβαινεν ἀμείωτος, καὶ ἡ πτωχὴ συντροφὸς κόρη θὰ ἠδύνατο ν' ἀπομακρυνθῆ χωρὶς νὰ φωνῇ ἀχάριστος.

Ἐνῶ οὕτως ἀνελογίζετο τὸ μέλλον τῆς, ἀπόφασιν ἔχουσα νὰ ἐμιλήθη περὶ τούτου εἰς τὴν κ. Δαργλάδ, ἣτις θὰ τὴν ἐβόηθει πιθανῶς νὰ εὕρῃ ἄλλην ὑπηρεσίαν, ἥσθάνθη αἶφνης ὅτι ὁ ἵππος τῆς ἀνεχαίτιζετο ἀποτόμως καὶ εἶδε πλησίον τῆς ἀνθρωπίνου τινα, οὕτως τὸ κίνημα τὴν ἐβόησε.

— Σὺ εἶσαι, Ἀνδρέα; εἶπεν αἰσθνομένη ὅτι ὁ ἵππος τῆς ἐφάνετο ὑπεύθυνος εἰς χεῖρα γνωστήν.

Οὐδεμίαν δὲ λαμβάνουσα ἀπάντησιν, οὐδὲ ἐνδυμασίαν τινὰ ἰδιαιτέραν διακρίνουσα, προσέθηκεν ἀνησυχίας:

— Σεῖς, εἰσθε, κύριε δούξ; διατὶ μὲ σταματᾶτε;

Ἄλλ' οὐδεμίαν ἔλαβεν ἀπάντησιν. Ὁ ἀνθρωπος εἶχεν ἀφανισθῆ, καὶ ὁ ἵππος ἔμεινεν ἐλεύθερος.

Ἡ Καρολίνα ἐφοβήθη, ἀριστον μὲν ἀλλὰ πραγματικὸν φόβον, καὶ μὴ τολμῶσα νὰ ἐπιστραφῆ προήλασε καλπάζουσα καὶ ἐπέστρεψεν οὐκάδε χωρὶς νὰ ἰδῇ κανένα.

Ὁ δούξ ἀπέειχε δέκα βήματα τῆς παραδόξου ταύτης συναντήσεως. Οὐδὲν εἶδεν, ἀλλ' ἤκουσε τὴν περιτροπὴν φωνῆν τῆς δεσποινίδος Σαίν-Ζενέ, καθ' ἣν στιγμὴν ἀνεκώπη αἰφνιδίως ὁ ἵππος τῆς.

Σπεύσας τότε, εὐρέθη ἀντιμέτωπος εἰς τὸν ἀγνωστον καὶ δραττόμενον αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ περιλαίμου ἐφώνησε:

— Ποῖος εἶσαι;

Ὁ ἀγνωστος ἐπάλασε κρατερῶς, ἵνα διαφύγῃ πᾶσαν ἐξέτασιν. Ἄλλ' ὁ δούξ, ἠράκλειον ἔχων βίωσιν, ἔστυρεν ἐκόντα ἄκουα τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ ἐκτὸς τοῦ δρυμοῦ ἐν μέσῳ τῆς δεινδροστοιχίας.

Ἀνεκφραστός ὑπῆρξεν ἐκεῖ ἡ ἐκπληξίς του ὅτε ἀνεγνώρισε τὸν ἀδελφὸν του.

— Θεά μου! ἀνεκράξῃς· μήπως σ' ἐκτύπησα, Οὐρβανέ; Δὲν πιστεύω... ἀλλὰ διατὶ δὲν μοῦ ἀπεκρίνεσο;

— Δὲν ἤξεύρω, ἀπήντησεν ὁ Μαρκησιὸς, λίαν

συγκεκρινημένος. Δὲν ἀνεγνώρισα τὴν φωνὴν σου! Μοῦ ἐμιλήσῃς; Ποῖον μ' ἐξέλαβες;

— Τὶ νὰ σὲ εἰπῶ; Κακοποιῶν τινα... Δὲν ἐτρόμαξες πρὸ ὀλίγου τὴν δεσποινίδα Σαίν-Ζενέ;

— Ἐτρόμαξα ἴσως τὸ ἄλογόν τῆς, χωρὶς νὰ τὸ θέλω. Τώρα ποῦ εἶνε;

— Ἐφυγε, φυσικά. Ἐφοβήθη. Δὲν ἀκούεις τὸ καλπασμά τῆς;

— Διατὶ νὰ μὲ φοβηθῆ; ὑπέλθεβεν ὁ μαρκησιὸς μετὰ παραδόξου πικρίας. Δὲν εἶχα σκοπὸν νὰ τὴν προσβάλω...

Καὶ ἀποβάλλον τέλος πᾶσαν ὑπόκρισιν, προσέθηκεν:

— Ἡθῶλα νὰ τῆς ἐμιλήσω μόνον.

— Περὶ τίνος; περὶ ἐμοῦ;

— Ἴσως ἤθελα νὰ μάθω, ἂν σ' ἀγαπᾷ.

— Καὶ διατὶ δὲν τῆς ἐμιλήσῃς;

— Δὲν ἤξεύρω· δὲν κατώρθωσα νὰ εἰπῶ μίαν λέξιν.

— Μήπως πάσχεις;

— Ναι, εἶμαι ἀσθενής, δὲν εἶμαι δώλου καλὰ σήμερον.

— Ἐπιστρέφωμεν, ἀδελφέ μου, εἶπεν ὁ δούξ. Αἰσθάνομαι ὅτι ἔχεις πυρετόν, καὶ εἶνε ὑγρασία.

— Ἀδιάφορον, εἶπεν ὁ μαρκησιὸς, καθήμενος ἐπὶ τινος κόρμου, παρὰ τὴν δεινδροστοιχίαν. Ἡθῶλα νὰ εἶχα ἀποθάνει!

— Οὐρβανέ! ἀνεφώνησεν ὁ δούξ καταπλαγεὶς πρὸς τὸ αἰφνιδίον φῶς, ὅπερ ἀνέλαμπε πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν του... σὺ ἀγαπᾷς τὴν δεσποινίδα Σαίν-Ζενέ.

— Ἐγὼ νὰ τὴν ἀγαπῶ... Καὶ δὲν εἶνε... δὲν πρόκειται νὰ ἦνε... ἐρωμένη σου;

— Ποτέ, ἀφοῦ τὴν ἀγαπᾷς σὺ. Δι' ἐμὲ ἦτον ἀπλὴ ἰδιοτροπία. Ἀργίας ἀποτέλεσμα, φιλοτιμίας ὑπαγόρευσις. Ἄλλὰ σοῦ ἠραίσωμαι, εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ πατρός μου, ὅτι οὐδεμίαν ἔχει πρὸς ἐμὲ συμπάθειαν, οὐδὲ κἂν ἐνόησε τὸ τέχνασμα μου. Εἶνε πάντοτε ἀγνή, ἐλευθερά καὶ ὑπερήφανος ὅσον καὶ τὴν πρώτην ἡμέραν καθ' ἣν εἰσῆλθεν εἰς τὴν οἰκίαν μας.

— Διατὶ τὴν ἀφήκες μόνην εἰς τὸ δάσος, ἀφοῦ τὴν παρέσυρες ἐκεῖ;

— Ἄ! μὲ ὑποπτεύσας ἀκόμη, μετὰ τὸν ἔρκον τὸν ὁποῖον σοῦ ἔδωκα; Σὲ κατέστησε λοιπὸν παράφρονος ὁ ἔρκος;

— Παρέβθες τὸν λόγον σου περὶ αὐτῆς τῆς κόρης. Πρόκειμένον περὶ ἐρώτων, περιφρονεῖς σὺ τοὺς ἔρκους; τὸ γνωρίζω... Ἀλλῆως, ἦτο δυνατόν νὰ παραπειθετε πόσας γυναῖκας; σεῖς οἱ κατακτηταί; Δὲν ἤξεύρτε σεῖς νὰ ὑπεκφεύγετε τὰς ὑποχρεώσεις σας; Ἦτο χρηστὴ καὶ ἠθικὴ, ὅλη αὐτὴ ἡ ἀνότης ἀλλὰ σοφὴ ἴσως κατὰ σὰς τακτικὴν—τί ἤξεύρω ἐγὼ ἀπὸ αὐτὰ τὰ πράγματα—διὰ νὰ τὴν ἐλύσης βαθυδὸν εἰς τὰς ἀγκάλας σου διὰ τῆς γοητείας, διὰ τοῦ πει-

— Πολὺ καλά· πήγαινε νὰ εἰπῆς εἰς τὸν κύριον μαρκησιόν, ὅτι ἐπιθυμῶ νὰ τοῦ ἐμιλήσω. Μετὰ δέκα λεπτά ὁ ἀναβῶ εἰς τὸ δωμάτιόν του.

Ἐπεται συνέχεια.

Ἡ ΗΜΕΡΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ

— Ἄλλὰ ποῦ διάβολον πηγαινόμενον ἀπὸ ἐδῶ; ἠρώτησα τὸν φίλον μου Βενεᾶ, ὅστις ἀφήσας τὴν μεγάλην ὁδὸν εἰσῆλθεν εἰς χλοερὰν στενωπὸν.

— Θὰ ἰδῆς! ἀπήντησε, μαστιγώσας τὸν ἐπὶ τοῦ δίφρου ἐξευγμένον ἵππον.

Μετὰ τὸν κύριον Βενεᾶ ἐσχετίσθημεν πρὸ ὀλίγου μόνον κυρίου, ἀλλ' ἦτο εἰλικρινὴς καὶ εὐθυμὸς, οἱ χαρακτηρισμοὶ μᾶς συνεφώνησαν καὶ ἐγίναμεν στενοὶ φίλοι.

Τὴν πρωίαν ἐλθὼν καὶ ἐξυπνήσας με μοῦ εἶπε—

— Θὰ ὑπάγωμεν σήμερον εἰς τὴν ἐξοχὴν! Καὶ τὸν ἠκολούθησα μετὰ τυφλῆς ἐμπιστοσύνης ἔχων τὴν πεποίθησιν ὅτι ἡ ἡμέρα μου θὰ ἦτο καλὴ.

Ἡ ὁδὸς τὴν ὑποῖον ἠκολουθοῦμεν ἦτο λίαν εὐάρεστος ὑπῆρχον γλῶσσι, ἄγρια ἄνηθ. ὑψηλὰ δένδρα, μακρῶθεν δὲ διεκρίνομεν τὴν θάλασσαν, ἀκτινοβολοῦσαν ἐκ τῶν πρώτων ἀπέτων τοῦ ἡλίου.

Ἦτο πρωτὰ ἀνοιξίως, πρωτὰ ἀπριλίου ἐν τῇ φύσει ὑπάρχει οἰονί διττὴ ἐξέγερσις, ἐξέγερσις μετὰ τὴν νύκτα καὶ ἐξέγερσις μετὰ τὸν χειμῶνα. Ἐπὶ τῶν φρακτῶν ἡ λευκὰκανθα ἦτο ἀνθισμένη καὶ τὸ πτηνὸν ἐψαλλεν. Ἐπὶ τῆς γλῶσσι τὸ λευκάνθεμον ἠμηνόειτο καὶ ὁ κύνθηρος ἐλαμπεν ὡς ζῶν ζῆθος. Ζῶα καὶ ἄνθρωποι, ἐνοτμοὶ καὶ πτηνά, τὰ πάντα ἦσαν ἠδὴ ἐξυπνα καὶ ἐργάζοντο. Οἱ μεγάλοι ἐσθροὶ βόες περατοῦντες τὸ πρόγευμα αὐτῶν, ἴσταντο εἰς τὸ ἄκρον τῆς ὁδοῦ καὶ μᾶς παρῆσαν διερχομένους. Ὀλίγον πορρωτέρω παρῆσαν δαμάλεις ἐθήλαζον τὰ μικρὰ των. Ἐπι πορρωτέρω ἀνάδες ἴσταντο ἀκίνητοι, ἐνῷ κριοὶ καὶ πρόβατα ἐβόσκον πέριξ. Ὁ ὄνος ἐκυλιετο ἐπὶ τῆς βῆχεως ἔχων τοὺς τέσσαρας πόδας εἰς τὸν ἀέρα· ὁ σουλτάνος πετεινὸς ἴσταντο ὑπερήφανος ἐν τῇ μέσῳ τοῦ χαρεμίου αὐτοῦ κτλ.

Ἐν τούτοις ὁ δίφρος ἐπροχώρει πάντοτε, ὅτε αἴφνης ὁ κ. Βενεᾶ ἐκραξεν·

— Ἐφθάσαμεν!

Εὐρισκόμεθα ἐνώπιον ὄρειας ἐπαύλειος, δημοζούσης μέγαρον, καὶ φιλοδομημένης ἐπὶ τῆς παραλίας.

— Ἄ! ἠρώτησα καταβαίνων ἀπὸ τοῦ δίφρου, ἀλλὰ τίνος εἶνε αὐτὴ ἡ ὄρεια ἐξοχικὴ οἰκία;

— Τοῦ φίλου μου Βλανσέ· ἐμβαινε χωρὶς φόβου, ἐμβαινε...

σματος, διὰ πάσης ἀδυναμίας ἢ κακίας τῆς γυναικεῖς φύσεως; Σέβεται τίποτε, σὺ; Δὲν θεωρεῖς τὴν ἀρετὴν ὡς ἀσθένειαν, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν νομίζεις καθήκον σου νὰ θεραπεύσης; ἀπόνηρον κόρην, χωρὶς στήριγμα καὶ χωρὶς πείραν; Ἦ ἄβυσσος, εἰς τὴν ὁποῖαν ἤθελεις νὰ τὴν ἰδῆς ριπτομένην μόνην τῆς, δὲν εἶνε, κατὰ σέ; ἡ μόνη φυσικὴ καὶ λογικὴ κατάστασις, — ἀδιάφορον ἂν εὐτυχῆς ἢ ἀπαισία—νεάνιδος ἀπροίκου καὶ χωρὶς προγόνους; Λέγε, λέγε! Δὲν μ' ἐνέπαιξες, σήμερον τὸ πρῶν ἀκόμη, προσπαθὼν νὰ μὲ πείσης ὅτι θὰ τὴν ἐνυμφεύσο; Καὶ τώρα, πρὸ μᾶς μόλις στιγμῆς, μοῦ λέγεις: «Σὺ μόνον τὴν ἀγαπᾷς ἐγὼ εἶχα ἀπλὴν ἰδιοτροπίαν ἦτο ἀργίας παιγνίου, ματαιότης». Ἀκουσε! εἶνε φοβερὰ ἡ ματαιότης σου αὐτὴ ματαιότης παραλύτου! Ἡροηλακίσεις πᾶν ὅτι σὲ πλησιάζει! Ἦ βλέμματά σου μαινοῦσα τὴν γυναῖκα, καὶ τὸ κατ' ἐμέ, ἀρκεῖ καὶ περισσεύει ὅτι ἡ νεῦσις αὐτὴ ὑπέστη ἤδη τὴν ὕβριν τῆς ἐπιθυμίας σου. Δὲν τὴν ἀγαπῶ πλέον.

Ἀκλήσας οὕτω πρὸς τὸν ἀδελφόν του, τὸ πρῶτον ἐπὶ ζωῆς αὐτοῦ, ὁ μαρκησιὸς ἠγέρθη καὶ ἀνεχώρησε ταχύς, φοβερὸν ἐγκλεισθὼν μίσος ἐν τῇ καρδίᾳ του καὶ κατάραν κατ' αὐτοῦ ἀνέκκλητον.

Ὁ δούξ, ἐκτὸς ἑαυτοῦ, ἠγέρθη ἐπίσης ἵνα ζητήσῃ παρ' αὐτοῦ ἐπανόρθωσιν. Προέβη μάλιστα ὀλίγα βήματα κατόπιν του, ἀλλ' ἔστη ἀποτόμως, καὶ ἐπιστρέψας κατέπεσεν ἐπὶ τῆς θέσεως ἣν πρὸ μικροῦ κατεῖχεν ὁ ἀδελφός του. Φοβερὸν πᾶλιν ὀπίστατο. Ἐξωργισμένος, ἐκμανῆς, ἠσθάνετο ἐν τούτοις ὅτι τὸ πρόσωπον τοῦ μαρκησιῶν ἦτο δι' αὐτὸν ἱερόν. Δὲν ἀνελογίζετο μὲν τὰ ἴδια ἑαυτοῦ πταίσματα, ἀλλὰ συνησθάνετο ἄκων πόσον τὸν συνέτριβεν ὁ λόγος τῆς ἀληθείας. Συνέστρεψε σπασμαδικῶς τὰς χεῖρας, καὶ ἄδρῳ θρόμβοι δακρύων, λύσσης καὶ ὀδύνης κατελείβοντο ἐπὶ τῶν παρειῶν του.

Ὁ Ἀνδρέας ἦλθεν εἰς ἀναζήτησίν του, σταλαῖς ὑπὸ τῆς μητρός του. Οἱ ἐπισκέπται εἶχον ἀναχωρήσει, ἀλλ' εἶχεν ἔλθει ἡ κυρία Δαργλάδ. Ἡ ἀπουσία του δὲν εἶχε προξενήσει ἐκπληξιν, μόνη δὲ ἡ μαρκησιῶς, γνωρίζουσα ὅτι εἶχεν ἱπεύσει τὴν Λευκὴν, ἐφοβήθη μὴ κατέπεσεν ὑπ' αὐτὸν τὸ ἀτυχῆς ζῶον.

ἠκολούθησε μηχανικῶς τὸν ὑπῆρέτην, καὶ καθ' ἣν στιγμὴν εἰσῆρχετο εἰς τὸν οἶκον, ἠρώτησεν αὐτόν:

— Ποῦ εἶνε ὁ κύριος μαρκησιὸς;

— Εἰς τὸ δωμάτιόν του, κύριε δούξ· τὸν εἶδα ὅταν ἐπέστρεψε.

— Καὶ ἡ δεσποινὶς Σαίν-Ζενέ;

— Εἰς τὸ δωμάτιόν τῆς ἐπίσης. Ἄλλ' ἡ κυρία μαρκησιῶς τῆς ἐμήνυσε ὅτι ἦλθεν ἡ κυρία Δαργλάδ, καὶ θὰ καταβῆ βεβαίως ἐντὸς ὀλίγου.

Μόλις επροχωρήσαμεν κατά τινά βήματα εις τὸν κήπον, καὶ ἔσπευσε πρὸς συνάντησίν μας ὁ εὐτυχὴς ἰδιοκτήτης, ξανθός, εὐθύμος, ἔχων συμπληθῆ φυσιογνωμίαν.

— Καὶ ὁ γαμβρός; ἠρώτησε μετὰ σπουδῆς ὁ ἰδιοκτήτης.

— Ὁλ' ἔλαθ' ὀλίγον ἀργότερα, ἀπήντησεν ὁ Βενοῦ. ἔμεινε ἡ ἀγοράστῃ μερικὰ πράγματα διὰ τὴν σημερινὴν ἑορτήν. Καὶ στρφεῖς πρὸς ἐμέ μ' ἐσύστησεν εἰς τὸν φίλον του.

Εἶτα ἀποστὰθεὶς πρὸς τὸν κ. Βλανσὲ τὸν ἠρώτησε:

— Πού εἶνε ἡ κόρη σου;

— Ἴδου αὐτή, ἔρχεται.

Φυσικῶς τὸ βλέμμα ἡμῶν ἠκολούθησε τὴν διέξοδον τοῦ ἰδιοκτοῦ, καὶ τότε περιτήρησα μίαν τῶν ὀρασιότατων νεανίδων τῆς ὁποίας δύναται τις ν' ἀπαντήσῃ. Ἦτο δεκαεπταετής τὸ πολὺ, ξανθὴ, ῥοδόχροα, λεπτοκαμωμένη, εὐκίνητος... ἀγγλικὴ ζωγραφία, νηπιῆς.

Καὶ ἐν τούτοις οὐδ' ἡ ἐλάχιστος καλλωπισμὸς προσέθετέ τι εἰς τὸ γόητρον ὑπερδιέχεε, περὶ αὐτὴν. Ἦν κατελθόμεν ἐς ἀπροόπτου, ἐξερχομένην, οὕτως εἰπεῖν, τῆς παρθενικῆς αὐτῆς κλίσης. Ἐφόρει ἀπλήν ἐσθήτα, ἐπὶ δὲ τῶν κινουμένων ὤμων αὐτῆς κατέπιπτεν ἡ πλουσία κόμη τῆς. Ἐκράτει εἰς χεῖρας στέφανου ἐξ ἀνθέων, ἐφ' ὧν ὑπῆρχεν ἔτι ἡ πρωϊνὴ δρόσος.

— Κακοζόριστο! ἀνέκραζεν ὁ πατήρ, πῶς τολμᾷς νὰ παρουσιασθῇ; τοιοῦτοτρόπως τοιαύτην ἡμέραν, τὴν ἡμέραν τοῦ γάμου σου...

— Μὲ συγχωρεῖτε, πατέρον, εἶπεν ἡ νεα, ἡς τὸ πρόσωπον ἔλαβε χροῖμα ὀρασιότερον ὅλων τῶν ῥοδίων τοῦ κήπου, μὲ συγχωρεῖτε! Ὁλ' φορέσω ἀμέσως τὸ ἄσπρον μου φόρεμα καὶ ἐπιστρέψω.

Καὶ ἔφυγεν.

Ἐν τούτοις ὁ ἀγαθὸς Βλανσὲ ἠθέλησε νὰ ζητήσῃ ἀπ' ἡμῶν συγγνώμην διὰ τὴν θυγατέρα του.

— Ἐρώτησε! ἀνέκραζεν ὁ Βενοῦ. ἐξ ἐναντίας, πρέπει νὰ τὴν εὐχαριστήσωμεν διότι ἐπαρουσιάσθη τοιοῦτοτρόπως, ἥσον δὲ τὸ κατ' ἐμέ, ἔγεινε κατὰ ἑκάστην ἔτη νεώτερος. Ἡ κόρη σου εἶνε ἡ ζωσα περιλήψης τῆς ὀρασίας αὐτῆς ἡμέρας, εἶνε ἀληθινὴ πρωΐα τοῦ Ἀπριλίου!

Ὁ εὐτυχὴς πατήρ ἀπήντησε μειδίων ὑπερηφάνως, καὶ μᾶς ὠδήγησεν εἰς τὴν οἰκίαν διὰ νὰ καπνίσωμεν καὶ νὰ πῶμεν ἐν ποτηρίον μαδέρας.

— Λοιπὸν, εἶπον πρὸς τὸν Βενοῦ βραδίζοντα πλησίον μου, εἶμαι προσκαλεσμένος εἰς γάμον;...

— Καὶ σὲ βεβαίω ὅτι ὁ γάμος θὰ εἶνε εὐθύμος.

— Τὸ πιστεύω ἀν νόμφη εἶνε ἡ ἀξίεραστος ἐκείνη νεα.

— Εἶνε ἡ ἰδία.

— Καὶ ποῦ εἶνε ὁ γαμβρός;

— Ὁλ' τὸν ἴδης ἀργότερα.

— Ἔστω! Ἀλλὰ σὲ προειδοποιῶ ὅτι Ὁλ' ἡμαί δυσκόλος διότι διὰ τοιοῦτον ὠθησαυρὸν ἀπαιτεῖται ἀνάλογος σὺζυγος.

— Ἐπο ἤσυχος; ὁ γαμβρός εἶνε ἀξίος τῆς νόμφης!

— Εἶνε λοιπὸν γάμος ἐξ ἔρωτος;

— Ἀκριβῶς.

— Ἄ! τόσο τὸ καλλίτερον... Καὶ ἀγαπῶνται πρὸ πολλοῦ;

— Πρὸ δεκαπέντε ἐτῶν!

— Ἄλλὰ!...

— Δὲν πιστεύεις λοιπὸν τοὺς ἔρωτας τῶν παιδίων;

— Ἀνέγνωσα τὰ κατὰ Παῦλον καὶ Βιργιλίον ἐν τούτοις...

— Θέλεις νὰ σοῦ ἀναγνώσω ἐν κεφάλαιον τὸ ὁποῖον ἐλησημονήθη;... αὐτὸ βέβαια δὲν ἀξίζει ὅσον τὰ ἄλλα... ὅπως δὴ ἤπατε, ὁμως, εἰς ὅτου νὰ ἐτοιμασθῇ τὸ πρᾶγμα;...

— Σὲ ἀκούω εὐχαριστῶς.

Καὶ ἐπειδὴ ὁ Βλανσὲ μᾶς ἀρῆκε πρὸς στιγμὴν ἐπίαμεν ἐν ποτηρίον μαδέρας, ἠνάψαμεν τὰ σιγάρα μας ὁ δὲ Βενοῦ ἤρχισεν.

— Ἐχω, φίλε μου, ἓνα υἱόν, τὸν ὁποῖον δὲν σοῦ ἐπαινῶ διὰ μακρῶν, διότι Ὁλ' ἐκαίμην κατὰ χροῖν τῆς πατρότητός μου. Σοῦ λέγω μόνον ὅτι ἦτο ὀρασιὸν καὶ ἀξιαγάπητον παιδίον.

Κατ' ἐκείνην τὴν ἐποχὴν δὲν ἦμην ἀκόμη πλούσιος, ἀλλ' εἰργαζόμεν διὰ νὰ γίνω. Κατῶκον εἰς Χάδρην, ὁ δὲ υἱός μου Ἰούλιος εἶχε πολλοὺς φίλους καὶ ἰδίως μίαν φίλην.

Ἦτο θυγάτηρ φίλου καὶ γνωστοῦ μου, τὰ δὲ παιδία μας, φυσικῶ τῷ λόγῳ, ἐμεγάλωσαν ὁμοῦ. Ὅταν ἡ Βαλεντίνη ἤρχισεν νὰ περιπατῇ, ὁ Ἰούλιος, ὀλίγον μεγαλύτερος αὐτῆς, τὴν ἐστήριξε, τὴν ὠδήγει καὶ ὑπερησιάζετο τὴν φιλάττην μικρὰν γειτόνισσάν του. Αἱ πρῶται συγγνήσεις των, τὰ πρῶτα παιγνίδια των, τὰ πρῶτά των δάκρυα, τὸ πρῶτόν των μεῖδιμα, τὰ πάντα ὑπῆρχαν πρὸς αὐτὰ κοινά. Πάντοτε ἦσαν ὁμοῦ. Ὅταν ἠκούομεν τὰς περιχαρεῖς φωνὰς τῆς Βαλεντίνης, ἠκούομεν ἀμέσως καὶ τὰς τοῦ Ἰουλίου. Τὸ ἑσπέρας εἰς τὴν παραλίαν ὅταν ἔβλεπέ τις τὴν μαύρην κόμην τοῦ τρέχοντος Ἰουλίου, ἦτο βέβαιος ὅτι Ὁλ' ἔβλεπεν ἀμέσως καὶ τὴν ξανθὴν τῆς Βαλεντίνης.

Πρὸ ὀλίγου ἀνέφερες περὶ τοῦ Παύλου καὶ τῆς Βιργιλίας εἰς Χάδρην ὅλοι τὰ ὀνόμαζαν τοιοῦτοτρόπως, καὶ ἐπειδὴ εἰς τὴν πόλιν ἐκείνην ὑπάρχει τὸ ἀγαλμα τοῦ διασήμεου πατριώτου μας Βερναρδίνου Σαμπιέρου, πρὸ τῶν ποδῶν δὲ αὐτοῦ καλλιτέχνης ἔθεσε τὰ δύο παιδία, τὰ ὁποῖα εἶνε οἱ ἠρώες τοῦ ἀμιμήτου αὐτοῦ βιβλίου, πολ-

λάκις ὅταν διεβαινομεν ἐκεῖθεν μετὰ τὰ δύο παιδία, παρατηρούσαμεν αὐτὰ καὶ τὰ ὀρειγάλκινα ὅπως ἀποκαταστήσωμεν μεταξύ τῶν τεσσάρων ἀδερστον καὶ παιδικὴν ἀδελφοποίησιν. Πολλάκις ἠκούσαμεν τοὺς ἀνθρώπους τοῦ λαοῦ νὰ λέγωσι δεικνύοντες τὸν Παῦλον καὶ τὴν Βιργιλίαν: «Ὁ Ἰούλιος καὶ ἡ Βαλεντίνη!».

Πραγματικῶς ὅλοι τὰ ἐγνώριζον, τὰ ἐθαύμαζον, τὰ ἠγάπων. Εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ σοῦ εἰπῶ ὅτι ἦσαν ὀρασιότατα ἦσαν δύο γερούσιμα.

Ἐπέρασαν ὀλίγα ἔτη. Ἡ Βαλεντίνη ἦτο ἐξ ἐτῶν ὁ δὲ Ἰούλιος ὀκτώ. Ἡ δεσποινὴς ἦτο ἤδη φιλάρετος ὁ δὲ κύριος ἤρχισεν νὰ γίνεταί φιλόφρων. Μὴ μειδίξῃς!... Ὅσον ἀθῶαι, ὅσον ἀγναί, ὅσον ἀγγελικαὶ καὶ ἀν ἦσαν αἱ τρυφερότητες αὐτῶν, ἐντοσοῦτω ἦτον ἡδὴ ἔρωτες.

Ἐν τῷ μεταξύ τούτῳ ἐγένεον εἰς γάμος πλησίον μας. Ὁ Ἰούλιος ἦτο παρών ὅτε ὁ μελλόνυμφος ἔδωκε τὰ δῶρα πρὸς τὴν μελλόνυμφον.

— Μπᾶ! εἶπε τὸ παιδίον, ὅταν ἀγαπᾷ κανεὶς μίαν νεαν καὶ θέλει νὰ τὴν νυμφευθῇ, τῆς δίδει δῶρα;

— Αὐτὴ εἶνε συνήθεια, εἶνε φιλοφροσύνη, ἀπάντησε κάποιος.

— Ἄ! εἶπεν ὁ Ἰούλιος ἀνοίγων ὑπερμέτρος τοὺς ὀφθαλμούς.

— Τουκαπνιάει! εἶπον αἴφνης.

Καὶ ἐπροσπαυήθη ὅτι τοῦ δίδω δύο φιλικὰ κολαφίσματα.

Ὁ Ἰούλιος ἔγεινε κωπικὸς. Ἡ Βαλεντίνη ἴστατο ἐκεῖ που πλησίον, τὸ δὲ παιδίον ἐνῶ ἐσκέπτετο τὴν παρετήρα.

— Κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἡ Βαλεντίνη εἶχε μίαν ὀρασιὴν κούκλιαν τὴν ὁποῖαν ὀνόμαζε μίς Ροζαλίαν. Ἡ μίς Ροζαλία εἶχεν ὅλα τὰ φορέματα τῆς ἀλλὰ τῆς ἔλλειπε τὸ καπέλο.

Αὐτὸ τὸ καπέλον ἡ Βαλεντίνη τὸ εἶχε ζητήσῃ εἰς μάτην ἀπὸ τῆς μητέρας τῆς, ὡς ἐκ τούτου δὲ μεγάλως τὸ ἐπεθύμη. Τὴν πρότεράν ἀκόμη εἶχεν εἰπεῖ πρὸς τὸν Ἰούλιον:

— Εἶμαι πολὺ δυστυχὴς ἡ μαμά δὲν θέλει νὰ μοῦ δώσῃ ἓνα καπέλο διὰ τὴν μίς Ροζαλίαν. Δὲν θὰ γελάσω ποτὲ ἀν δὲν μοῦ δώσῃ αὐτὸ τὸ καπέλο.

Καὶ ἐνῶ ἔλεγον αὐτὰ ὑπῆρχον δάκρυα εἰς τοὺς μεγάλους κυανούς ὀφθαλμούς τῆς, ἡ δὲ φυσιογνωμία τῆς ἐξέφραζεν ἀπιπτοσίαν, ἀνυπομονήσιν, ἐπιθυμίαν!...

Ταῦτα πάντα ἐσκέπτετο ὁ Ἰούλιος εἰς τὴν ἄλλην τῆς αἰθούσης ἄκραν. Αἴφνης ἀνεσκήρτησεν ὡς νὰ συνέλαβεν αἰφνιδίαν ἰδέαν καὶ ἐξηφανίσθη τρέχων.

Ἐκεῖ πλησίον εὐρίσκατο ἡ μοδίστρα τῆς γυναικὸς μου, ὁ δὲ Ἰούλιος εἰσῆλθε τολμηρῶς εἰς τὸ κατάστημά τῆς καὶ τῆ εἶπε:

— Κυρία, κάμνετε καὶ καπέλα καὶ κούκλια;

— Βέβαια, μικρὴ μου, ἀπεκρίθη ἡ μοδίστρα ἀπορήσασα διὰ τὴν ἐρώτησιν.

— Ἄ! εἶπεν ὁ Ἰούλιος, καὶ πόσα πέρνετε δι' ἓνα καπέλο κούκλια;

— Κατὰ τὸ καπέλο, φίλε μου.

— Θέλω ἓνα καπέλο πολὺ εὐμορφῶ, τὸ πλουσιότερον καὶ νὰ ἦναι καὶ τῆς τελευταίας μόδας. Πόσο θὰ κοστίσῃ;

— Διὰ τοὺς ἄλλους θὰ κοστίσῃ πέντε φράγκα, ἀπήντησεν ἡ μοδίστρα χαμογέλωσα διὰ τὴν σοβαρότητα τοῦ νέου πελάτου τῆς ἀλλὰ διὰ σῆς, κύριε Ἰούλιε, διὰ νὰ σῆς κάμω μοδιστερῆ, Ὁλ' κοστίσῃ μόνον δύο καὶ ἡμισυ φράγκα.

— Δύο καὶ ἡμισυ φράγκα;

— Ναί!

— Λοιπὸν! περιμένετε με... Ὁλ' ἐπιστρέψω. Ταῦτα εἰπὼν ἐχαίρησεν εὐγενῶς, ἐξῆλθεν ἀπὸ τὸ ἐργαστήριον καὶ ἐπιστρέψας εἰς τὴν οἰκίαν ἀνέβη ταχέως εἰς τὸ δωμάτιόν του.

Ἦτο ἐκεῖ ὁ κουμπάρης του.

Διὰ νὰ κάμῃ γρηγορότερα ὁ Ἰούλιος τὸν ἔσπασε.

Δυστυχία! φρικτὴ, μεγάλη δυστυχία!...

Ἐντὸς αὐτοῦ ὑπῆρχον μόνον ἓνα φράγκον καὶ ἑβδομήντα λεπτά.

Ὁ μικρὸς ἐστάθη ἀπολιθωμένος.

Ὁλ' ἔττον συνελθὼν εἰς ἑαυτὸν ἐπίστρεψεν εἰς τὴν μοδίστραν.

— Κυρία, τῆ εἶπε περίλυπος, ἠμπορεῖτε νὰ μοῦ κάμνετε τὸ ὀρασιὸν καπέλον με ἓνα φράγκον καὶ ἑβδομήντα λεπτά;... δὲν ἔχω περισσώτερα.

Καὶ διετύπωσε τὴν πρότασιν ταύτην με βλέμμα τόσο παρακλητικόν, ὥστε Ὁλ' συνεκινεῖτο καὶ τίγρις.

Ἀλλ' ἡ μοδίστρα ἀρεσκόμενη εἰς τὸν ἀστείμον, καὶ θέλουσα νὰ διασκεδάσῃ ἐπροσπαυήθη ὅτι ἀντιστικεῖται.

— Ἀδύνατον! ἀπεκρίθη με σοβαρότητα, σοῦ ἔκαμα ἑπτῶσιν πενήντα τοῖς ἐκατόν, μοῦ εἶνε ἀδύνατον νὰ κάμω μεγαλύτεραν.

— Λοιπὸν, ἐπιμένετε εἰς τὰ δύο καὶ ἡμισυ φράγκα;

— Ὅτε λεπτόν ὀλιγώτερον.

— Ἄ!...

Καὶ ὁ Ἰούλιος ἔφυγε περίλυπος; ἀλλ' αἴφνης σταματᾷ, τὰ χεῖλη του μειδίου, τὸ δὲ βλέμμα του ἐξακοντίζει ἀστραπᾶς. Ἐν τῷ παιδικῷ ἐγκεφάλῳ του τῷ ἐπῆλθεν αἰφνιδίαν ἰδέαν. Ταυτοχρόνως στρέφεται καὶ διευθύνεται ὑπερρφάνως εἰς τὸ ἐργαστήριον.

— Κυρία, ἐρωτᾷ, ποτὲ θὰ εἶνε ἔτοιμο τὸ καπέλον;

— Τὴν ἐρχομένην Κυριακὴν.

— Καλὰ! Ἀρχίστέ το καὶ νὰ εἶνε πολὺ ὀ-

ραϊόν! Τὴν Κυριακὴν τὸ πρωὶ θὰ σὲ φέρω τὰ δύο καὶ ἡμισυ φράγκα σας.

Καὶ ἀπεσύρθη.

Ἦτο Τετάρτη. Τὴς δύο ἐπομέναις ἡμέραις ὁ υἱὸς μου ἐστρέφετο περὶ ἐμὲ ὥστε θέλων νὰ μοῦ ζητήσῃ τι ἀλλὰ μὴ τολμῶν. Βεβαίως ἂν μοῦ εἴχεται ὀδυρόμενος λεπτὰ δὲν θὰ ἤρνούμην, ἀλλ' ὁ Ἰούλιος δὲν ἔνοουσε τοῦτο. Ἦθελε ν' ἀγοράσῃ τὸ καπέλο μὲ γρήματα καθαρὰ; ἰδικὰ του, καὶ ἰδοὺ τί ἐπενόησεν.

Ὅσῳς κανὲν δόντι του ἐκινεῖτο τοῦ ἐδίδα ἓνα φράγκον διὰ νὰ σταθῇ νὰ τοῦ τὸ ἐκβάλω. Σημείωσε δὲ τὰ δευτέρῃ δόντι τότε μόνον φουτρῶνον καλῶς ἔταν τὰ πρῶτα ἐκρίζωθον ἐγκαίρως. Πολλὰκις ἤδη τὸ μικρὸν τοῦτο δρᾶμα τοῦ δόντιο παρεστάθη μεταξύ τοῦ υἱοῦ μου καὶ ἐμοῦ. Ἐπρεπε νὰ ἐχῶμεν καὶ οἱ δύο γενναϊότητα.

Ἐγὼ κατώρθωνα νὰ φαίνομαι γενναῖος, ἀλλ' ὁ Ἰούλιος, μολοντί ἀντημεῖθετο, ἐφοδεῖτο τρομερά.

Ἐξεπλάγην λοιπὸν μεγάλως ὅταν τὸ ἐσπέρας τοῦ Σαββάτου πλησιάζας μὲ μοῦ εἶπε:

— Πατέρακι, κουνιέται ἓνα δόντι μου πρέπει νὰ μοῦ τὸ βγάλῃς ἀμέσως.

Ἦθέλησεν νὰ βεβαιωθῶ περὶ τοῦ πράγματος. Τὸ δόντι τὸ ὑποῖον μοῦ ἐδείκνυε μόλις ἐκινεῖτο ὑπὸ τὸν δάκτυλόν μου.

— Δὲν εἶνε ἀκόμη ἀνάγκη, εἶπον ἄς περιμείνωμεν!

— Ὅχι, ἀνέκραξε ζωνρῶς τὸ παιδίον μὲ ἦθος ἀποφασιστικόν, ὄχι τῶρα αἰσθάνομαι ὅτι ἔχω γενναϊότητα. νὰ μοῦ τὸ βγάλῃς τώρα! Ἐπειρῶτερα θὰ φοβοῦμαι. Τὸ δόντι μου κουνιέται, πατέρακι μου, σὰς κἀμὴν ὄρνον κουνιέται πολὺ. Σὰς παρακαλῶ... βγάλτε το... γρήγορα... γρήγορα...

Καὶ ἐκάθισεν εἰς τὰ γόνατά μου, μὲ παρεκάλει, μὲ ἐχάιδευεν, ἐλάμβανε τὴν χεῖρά μου καὶ τὴν ἔβανεν ὁ ἴδιος μεταξύ τῶν μικρῶν βοδοχρῶν σαγόνων του. Τέλος, τόσον παρεκάλεσε καὶ ἐπέμενεν ὥστε ἐνέδωκα.

Τὸ δόντι ἀπεσπάσθη.

Ὁ μικρὸς οὔτε ἐδίστασεν, οὔτε ἐκραύασε.

Μόνον τὸ πρόσωπόν του ὠχρίασεν, ἔκαμε ταχὺν μορφασμὸν ὡς ἐκ τοῦ κόπου, νομίζω δὲ ὅτι τὸν ἀκούει ἀκόμη ψιθυρίζοντα.

— Εἶνε διὰ τὴν Βαλεντίνην!

— Τί λέγεις; τὸν ἠρώτησα ἐκπληκτος.

— Τίποτε, πατέρα... τίποτε... Δόσα τέ μου, σὰς παρακαλῶ, τὸ φράγκον μου!...

Καὶ τὸ ἠρωτικὸν παιδίον μοῦ ἔτεινε τὴν χεῖρα. Πόσον θὰ τὸν ἐναγκαλιζόμην, φίλε μου, κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν ἂν ἐμάντευα τὸ μυστικόν του! Ἀλλὰ τὸ ἔμαθον ἀργότερα ἀπὸ τὴν σύζυγόν μου, ἢ ὅποια πάλιν τὸ ἐπληροφόρηθ' ἀπὸ τὴν μητέρα. Καὶ ὅμως τὴν ἐπαύριον ἐθαυμά-

ζαμεν χωρὶς συγκίνησιν τὸ ὠραῖον καπέλον τῆς μίς Ροζαλίνας.

Ἐν τούτοις ἡ Βαλεντίνη ἦτο περιχαρὴς καὶ εὐγνώμων.

Καὶ ὁ Ἰούλιος!... Πόσον ἔχαιρε καὶ ὑπερφανεύετο!...

Ἡ εὐτυχία τῆς μικρᾶς φίλης του δὲν ἦτο ἰδικόν του ἔργον; Δὲν τὴν ἐπλήρωσε μὲ τὸ αἷμά του;

Καὶ θ' ἀρνηθῆς τώρα, φίλε μου, ὅτι αὐτὰ τὰ δύο παιδιά δὲν ἦσαν προωρισμένα τὸ ἐν διὰ τὸ ἄλλο; Ὅχι εἰπῆς ὅτι δὲν ἦτον ἡδὴ ἔρωις;

..

Καὶ ὁ ἀγαθὸς Βενοᾶ ἐπιώπησεν, ὑψώσας δὲ πρὸς με τοὺς ὀφθαλμούς αὐτοῦ ἐφαίνετο περιμεινῶν τὴν ἀπάντησίν μου.

— Καὶ τὸ τέλος τῆς ἱστορίας;... εἶπον, μετὰ ταῦτα ἐρχόμεθα εἰς τὸ συμπέρασμα.

Ἄντι πάσης ἀπαντήσεως ὁ Βενοᾶ μοὶ ἔνευσε νὰ τὸν ἀκολουθήσω εἰς τὸ παρακείμενον δωμάτιον, καὶ μὲ πονηρὸν ἦθος ἀπεκάλυψε τὴν προικα τῆς δεσποινίδος Βλανσί!

Ἄνωθεν τῶν πλουσιῶν δώρων τοῦ μελλονύμφου εὐρίσκετο μικρὸν κιβώτιον.

— Ἄνοιξέ το ὁ ἴδιος, μοῦ εἶπεν ὁ Βενοᾶ.

Ἐντὸς τοῦ κιβωτίου ὑπῆρχε κλιδίον κούκλας, καὶ ἐν δάκτυλιδιον, τοῦ ὁποῖου ἡ σφαιρόννη ἐφαίνετο ἐν πρώτοις ὅτι ἦτο μικρὸν ὀπάλλιον ὀλίγου ἀμαυρόν.

— Εἶνε τὸ δόντι, εἶπεν ὁ Βενοᾶ... καὶ τὸ ὠραῖον καπέλον τῆς μίς Ροζαλίνας.

Εἶτα δεικνύων μοὶ διὰ τοῦ ὀφθαλμοῦ τὴν δεσποινίδα Βλανσί, ἣτις κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν ἤρχετο ἐπίσης ὠραία ἐν τῇ νυμφικῇ αὐτῆς στολῇ ὅσον καὶ ἐν τῇ πρωτῇ ἀτημελήτῃ:

— Ἴδοὺ ἡ Βαλεντίνη, προσέθηκε.

Τέλος, λαθὼν τὴν κεφαλὴν μου μεταξύ τῶν δύο χειρῶν του διὰ νὰ μὲ στρέψῃ πρὸς τὸ παράθυρον, μοῦ ἐδείξεν ἓνα δόκιμον τοῦ κεντρικοῦ ἐρχόμενον ἐν σπουδῇ εἰς τὴν οἰκίαν.

Ἴδοὺ καὶ ὁ υἱὸς μου, εἶπεν, ἰδοὺ ὁ Ἰούλιος!

— Βενοᾶ, εἶπον καὶ ἐγὼ, ἔχεις δίκαιον! Αὐτὸ τὸ δόντι εἶνε πολὺτιμον φυλακτήριον, ἢ θὰ φέρῃ πρὸς αὐτοὺς εὐτυχίαν!

Ch. Deelys.

Ἡ ἠθικὴ ἀναγνώρισις καταδεικνύεται καὶ ἐν τῇ ἰδιωτικῇ καὶ ἐν τῇ δημοσίῳ βίῳ. Ἢδη ὅτε τὰ πλήθη ἀκούσι πολιτικὴν ἐξουσίαν, τῆσις γενικὴ ὑπάρχει πρὸς περιποίησιν αὐτῶν καὶ κολακίαν ὀμιλοῦσι πρὸς αὐτὰ διὰ λόγιον γλυκεῖον. Προτιμῶσι νὰ φανῶσιν ἄνευ ἀρχῶν μᾶλλον παρὰ ἀντιδημοτικῶν! Τοῦτο δὲ δίδει εἶνε εὐκολότερον διὰ τινος νὰ κῆρυξαι καὶ κολακεύωσι, παρὰ νὰ φανῶσι μεγάλοι, ἀποφασιστικοὶ καὶ μεγαλόψυχοι. (Σμᾶίλας)

ΤΑ ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΗΜΩΝ ΣΧΟΛΕΙΑ

Τὸ τεῦχος τῶν ἐκθέσεων αὐτῶν κατὰ τὸ 1883 πρὸς ἐπιθεώρησιν τῶν δημοτικῶν σχολείων ἀποσταλέντων ἐκτάκτων ἐπιθεωρητῶν πολλῶν μείζονος προσοχῆς ἦτο ἄξιον, ἢ δ' ἐξ αὐτοῦ ὀδυνηρὰ παραχθεῖσα ἐντύπωσις δὲν ἔπρεπε νὰ καλυφθῇ ὑπὸ τοῦ ματαιοσκόλου θορύβου τῶν βουλευτικῶν ἐξελέγξων καὶ τῆς περὶ τὴν πολιτικὴν μακίας. Ἠμέραν τινα αἰφνης μανθάνομεν ὅτι ἡ κορητὴ τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀγωγῆς καταρρεῖ σεσηπιῶν, ὅτι δημοτικὴν παιδείαν, περὶ ἧς ἅμα τῇ ἐλευσίᾳ αὐτοῦ ὡς περὶ πρώτης τοῦ ἔθνους ἀνάγκης εἶχε μεριμνήσει ὁ ἀειμνηστὸς Καποδιστριας, δὲν ἔχομεν, ὅτι σχολεῖα δημιουργῶν τοῦ ἐθνικοῦ μεγαλείου ὡς ἐκεῖνα ὑπὲρ τὰς θύρας τῶν ὁποίων ἀνήρτησεν ὁ αὐτοκράτωρ τῆς Γερμανίας τὰς δάφνας τῶν κατὰ τῆς Γαλλίας νικῶν, δὲν ἔχομεν, ὅτι ἔχομεν δὲ ἀντὶ σχολείων τρώγλας καθύψους καὶ δυσώδεις, ἐν αἷς ἀντὶ ἐντόμων διαϊτῶνται ἐλευσίαι τινα τὴν τε περιβολὴν καὶ τὸ ἦθος ὄντα, ἄξεστα, ἀμαθῆ, ἔχοντα ἔργον νὰ ζηρκάωσι τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν τῶν ἑλληνοπαίδων, ν' ἀποκτηθῶσι καὶ ἀποθηρῶσι τὴν μέλλουσαν γενεάν—μανθάνομεν, λέγω, ταῦτα πάντα, καὶ δὲν ἠγγύσομεν κραυγὴν ἐσχάτου κινδύνου καὶ δὲν ἐξεγερόμεθα ὑπ' αὐτοῦ κἂν τοῦ παγκοῖνου τῆς αὐτοσυντηρητικῆς συναισθητικῆς, ὑπεσακμμένα βλέποντες τὰ θεμέλια τοῦ ἐθνικοῦ οικοδομήματος καὶ κλονουμένην ἐπ' αὐτῶν τὴν Ἑλλάδα!...

Ἐφυλλομέτηρσαν ἀρὰ γε τὰς ἐκθέσεις ταύτας οἱ βουλευταὶ ἡμῶν, τὰς μετὰ τηλικαύτης παραρησίας ἀποκαλυπτοῦσας τὴν ἀπελπιστικὴν ἐλευσινότητα τῆς δημοτικῆς παρ' ἡμῖν ἐκπαιδεύσεως; Ἄν οὐχί, ἄς λάθωσι τὸν κόπον νὰ τὰς ἀναγνώσωσι εἶνε κατὰ μέτρον ζωνροτάτων περιγραφῶν, εὐθυμοὶ μόνον δὲν εἶνε, ἀλλὰ δὲν βλάπτει ἐνέχει καὶ τὸ θλιβερόν τὴν τέρψιν αὐτοῦ ἑκατοντάδες Ἑλλήνων ἀγοράζουσι μετὰ τοῦ εἰσιτηρίου τῶν τὸ δικαίωμα νὰ κλαύσωσι ὡς νῆπια ἐν τοῖς ὑπαίθροις θεάτρους διὰ τὰς φαντασιώδεις δυστυχίας τῶν ἡρώιδων τοῦ Δευερῆ ἄς ἀναγνώσουν ὀλίγον καὶ τὰς ἐκθέσεις ταύτας, ἀφοῦ τὸσον ὀρέγονται σπαραξικαρδίῳ θαυμάτων ἢ εὐρωσιν ἐν αὐταῖς ἀληθῆ, οὐχί ψευδῆ, ἀφορμὴν δακρύων, θὰ νομίζωσι ὅτι ἀναγινώσκουσι μυθιστόρημα τῆς πραγματικῆς σχολῆς ὄντως, εἰς τὰς φοβεράς σελίδας τῶν ἐκθέσεων τούτων ἄκων ἀναμνησκαται τις τῶν ἀμελικῶν, σκληρῶν ἐν τῇ ἀληθείᾳ καὶ λεπτομερείᾳ αὐτῶν περιγραφῶν τῆς ἀνθρωπίνου ἀθλιότητος, εἰς ἃς ἐνασμενίζουσι οἱ σύγχρονοι μυθιστοριογράφοι ἢ ἀναγνώσις τῶν εἶνε ὀδυνηρὰ, πιεῖται ὡς ἐπιτάλης τὴν καρδίαν τὸ βρῦ καταλαμβάνον τὸν ἀναγνώστην συνείσθημα εἶνε κρᾶμα ἀπογοητεύσεως περὶ τοῦ μέλλοντος

τῆς Ἑλλάδος, ἀνανακτῆσεως κατὰ τῆς ἀσυνειδησίας τῶν ἀνέκαθεν διευθυνόντων τὰ τῆς ἐκπαιδεύσεως ἡμῶν, οὐκ οὐκ βαθείας πρὸς τοὺς τλήμονας διδασκάλους, καὶ ἀσθενούς ἐλπίδος περὶ θεραπείας τοῦ κατατρυγόντος νοσήματος, διότι πιθανὸν ἔνεκα τῆς ὀξύτητος αὐτοῦ καὶ μόνης ἐν τέλει ν' ἀναγκασθῶμεν νὰ δεῖξωμεν τὴν βραδείαν προνοητικότητα τῶν χωρικῶν, ὅτινες προσφεύγουσιν εἰς τὸν ἰατρὸν ἐν ἐσχάτῳ πλέον κινδύνῳ.

Ἴδοὺ μὲ ποῖον πόνον περιγράφει τὴν ἀθλιότητα τῆς δημοτικῆς ἡμῶν ἐκπαιδεύσεως προσιμαζόμενος ὁ δευθυντῆς νῦν τοῦ ἐν Ἀθήναις διδασκαλείου, κ. Χαρίσιος Παπαμαρκοῦ, ἐπιθεωρητῆς τὰ ἐν Κερκύρα τῷ 1883 σχολεῖα:

Ἐν εὐτυχίᾳ ἐκτάκτω 48, 10 δρ. λαμβάνουσι κατὰ μῆνα οἱ τῶν κωμῶν δημοδιδάσκαλοι, 62, 30 δὲ οἱ τῶν κωμοπόλεων συνθέστατα ὅμοι λαμβάνουσι οἱ μὲν μόλις 45, οἱ δὲ μόλις 30 δραχ. κατὰ μῆνα. Ἡ ἐργασία ἦν ἐν τοῖς σχολεῖσι ἐργάζονται οἱ ταλαίπωροι οὗτοι δημοδιδάσκαλοι θὰ ἦτο ἄδικον καὶ παράλογον, ἐὰν ἀπῆται τις νὰ ἦτο πολλῶν βελτιῶν τῆς ὑπαρχούσης, ἣτις γενικῶς εἶπεν, κακὴ οὐσα, εἶνε ἐν τούτοις ὅλως ἀνάλογος πρὸς τὴν θέσιν, ἦν ἐν τῇ κοινωνίᾳ κατέχουσι καὶ οἱ τῶν εὐτελεστάτων ὑπηρετῶν καὶ τῶν χυδαϊοτάτων ἱποκόμων καὶ μαγειρῶν γλισχρότερον μισθοδοτούμενοι ἀξιολύπητοι τῆς Ἑλλάδος δημοδιδάσκαλοι. Ἐὰν δὲ εἰς ταῦτα προσέθη τις καὶ τὴν παντελῆ εἰς τὴν ἐαυτῶν τύχην ἐγκατάλειψιν αὐτῶν, τὴν παντοδοπήν ἐξάρτησιν αὐτῶν ἐκ πολυμόρφων ἀρχῶν, τὴν ἔλλειψιν παντὸς μέσου διδακτικοῦ, τὴν ἀτακτον καὶ ἐλλιπῆ φοίτησιν τῶν ὀλιγίστων ἑλληνοπαίδων τῶν φοιτῶντων εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα, τῶν διδασκῶν τὴν ἀπαράμιλλον ἐλευσινότητα, τῶν διδασκῶν βιβλίων τὴν ἀκαταλληλότητα, τὴν οὐδαμῶς οὐδέποτε κηθεῖσαν διδασκαλικὴν αὐτῶν παιδείαν, τὰς παντοδαπὰς περιουβρίσεις καὶ ἐξευτελισμούς καὶ προσηλακισμούς καὶ ἀπειλὰς πάντων καὶ πασῶν, λογικὴν μὲν καὶ σφόδρα φυσικὴν θὰ εὐρητὴν ἀμετρον ἐλευσινότητα τοῦ κρηπιδώματος τοῦτο τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν εὐμερίας, τῶν δημοτικῶν σχολείων, θαυμασμοῦ δὲ πολλοῦ ἄξιον καὶ ἐλπίδων χρηστῶν πάροχον τὸ φαινόμενον, καθ' ὃ ὑπάρχουσι καὶ τινες δημοδιδάσκαλοι, καὶ ἐν τοιοῦτοις κακοῖς ἀναστρεφόμενοι, ἄξιοι ἐπαίνων καὶ σεβασμοῦ ἐπὶ τῇ ἀγαθῇ ἐν τοῖς τοιοῦτοις σχολείοις ἐργασίᾳ αὐτῶν.

Ἀποδεικνύων δὲ ὅτι περὶ τῆς στέγης τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν ἀγωγῆς ἐπιλοτιμήθημεν νὰ μεριμνήσωμεν πρὶν μεριμνήσωμεν περὶ τῶν θεμελιῶν αὐτῆς, ἐπάγεται τὰ ἐξῆς εἰκονικώτατα:

α... Παρὰ τὴν γοητευτικῶς λαμπρὰν φύσιν τῆς ἑλληνικῆς γῆς τὰ βρυαρά καὶ ἐτοιμόρροπα καὶ δυσώδη καὶ ὄχληρῶν ζωσίων, κατὰ μέτρα διδασκῶν τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ παρὰ τὴν σπιν-

θηρίζουσιν και στίλβουσιν εὐφυΐαν τῆς ἑλληνικῆς νεολογίας διδάσκαλοι ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αὐχμηρὸς καὶ ὑπάγροισι καὶ ἀπαιδεύτοι, διδασκτικὰ ὄργανα ἐλλειπέστατα καὶ ρυπαρώτατα, βιβλία διδασκτικὰ ἀνελλήμιστα, μέθοδοι διδασκτικαὶ ἀψυχολόγητοι, παιδευτικαὶ τρόποι οὐχὶ πάντοτε οἱ ἀνθρωπιώτεροι παρὰ τὸν διάθερον ζῆλον καὶ τὴν ἄπλαστον ἀνθρωπίνην εὐγένειαν ἐνίων σεβασμίων διδασκάλων ἐφορευτικαὶ ἐπιτροπαὶ ἀμυθεῖς καὶ ὑβριστικαί, δήμαρχοι καὶ βουλευταὶ ἀπαιτητικοὶ καὶ ψυχροί, γονεῖς τῶν μαθητῶν ἄκοσμοι, ταμίαι καὶ τοκογλύφοι ἀκάρθιοι παρὰ τὰς καταχρούσους στολὰς ἐνίων ὑπαλλήλων τοῦ Κράτους τὰ βράκη τοῦ δημοδιδασκάλου, τοῦ οὐδενὸς δευτέρου ὑπαλλήλου τούτου τοῦ Κράτους... παρὰ τὰς βιβλιοθήκας τοῦ Πανεπιστημίου καὶ τὰς οργανοθήκας τῶν Γυμνασίων καὶ διδασκαλείων καὶ τὰ παντοδαπὰ μουσεῖα, οἱ ἄχρηστοι τῆς ἀναγνώσεως πίνακες τοῦ Κωνσταντινίδου καὶ οἱ ἰσχυροὶ Ἀτλαντες τοῦ Λαζαρίδου κατάστιχοι, αἱ τεθραυσμένοι διδασκαλικοὶ τράπεζαι καὶ τὰ διὰ χοινοειδῶν καὶ ἀκαταργάστων ξύλων ὑποβασταζόμενα ξύλινα καὶ μελάντατα τοῦ Ἀλῆ πασᾶ σκαμνία, αἱ δῆθεν διδασκαλικοὶ καθέδραι καὶ τὰ δῆθεν τῶν μαθητῶν βάρβα. Βεβαιώτατα τὴν πρώτην ἡμέραν μετὰ τὴν ἐκ τῆς δουλείας καὶ τῆς ξενικρατείας ἀπαλλαγὴν τοῦ ἡμετέρου ἔθνους τοιαῦτα θλῆσαν τὰ δημοτικὰ σχολεῖα, διότι οὔτε ἀτελέστερος οὔτε χείρων τοῦ ὑπάρχοντος τύπου αὐτῶν εἶνε δυνατός. Βικίων τῶν νῦν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἑλληνικῇ νήσῳ (τῇ Κερκύρᾳ) σχολείων παρομοίᾳ εὐρίσκειται ἐν μὲν τῇ Εὐρώπῃ μόνον ἐν ταῖς σελίαι τῆς ἱστορίας τῆς παιδαγωγίας, ἐν αἷς περιγράφεται ἡ κατάστασις τῶν σχολείων τῆς Γερμανίας ὀλίγα ἔτη πρὸ τοῦ Λουθήρου, ἐν δὲ τῇ Τουρκίᾳ ἐν τοῖς ἀκόσμοις καὶ ἀτασθάλαις σχολείοις τῶν χοτζάδων καὶ ἐν ταῖς ρυπαραῖς καὶ δυσώδεσιν ἀγέλαις τῶν Ῥαββίνων».

Πάντες οἱ ἐπιθεωρηταὶ τῆς τε Στερεᾶς καὶ τῆς Πελοποννήσου καὶ τῶν νήσων ὡς ἐκ συμφώνου διὰ μελανωτάτων χρωμάτων περιγράφουσι τὴν ἄκραν ἐλεινότητα τῶν διδασκτηρίων.

«Οἱ μαθηταὶ περισφρόντο ἀνὰ τοὺς ὁδοὺς, σημειοῦται ὁ κ. Παπαμάρκου περὶ τοῦ σχολείου Σπαρτίλας· διότι ὁ δήμαρχος δὲν ἐπλήρωσε τὸ ἐνοικίον καὶ οἱ ἰδιοκτῆται τούτου ἔνεκα ἠνοῦντο νὰ μισθώσωσιν εἰς αὐτὸν τὰς οἰκίας των. Ἡ δ' εὐρεθεῖσα, ἐνθα γῦν τὸ διδασκτήριον, εἶναι κακίστη ἀρστέρα τῶν εἰς τὸ διδασκτήριον ἀνερχομένων διαμένουσι χοῖροι.»

«Τὸ διδασκτήριον (Σκριπεροῦ) εἶνε ὑπὸ πᾶσαν ἐποψὴν μοχθηρὸν, στενόν, ρυπαρόν, ἄνευ στέγης ἐν τῷ προαυλίῳ τῆς ἐκκλησίας.»

«2800 κατοίκους ἔχει ἡ πλουσιωτάτη αὕτη κωμόπολις (Κορακιάννα τοῦ δήμου Ἀθηλιωτῶν) καὶ ἐν τούτοις μόνον 52 ἀμαθίστατοι καὶ ἀγροικο-

τατοὶ καὶ σφόδρα ἀνάγωγοι μαθηταὶ φοιτοῦσιν εἰς τὸ σαθρόν καὶ ἐτοιμόδροπον μετὰ σταύλων καὶ ἐλαιοτριβείων συμπεφυρμένον καὶ εἰς τὸ ἀπώτατον μέρος τῆς κώμης κείμενον ἑλεσινόν καὶ ἄθλιον σχολεῖον αὐτῆς.»

«Ἄρκετὰ μὲν ὑψηλὸν καὶ εὐάερον, κάλλιστα δὲ ἀπόζον, ἄστεγον καὶ ἄνευ θυρίδων σχολεῖον τοῦτο (Γαρδελάδων) εἰς ὃ φέρεται κλίμαξ ὑψηλή, σαθροτάτη, ὅλη τρέμουσα ὑπὸ τοῦ πόδας τοῦ ἀνερχομένου.»

«Οὔτε οἱ πενέστατοι καὶ ρυπαρώτατοι τῶν Ἑβραίων πέμπουσι τὰ τέκνα αὐτῶν εἰς οὕτως ἄθλιον σχολεῖα· οὐδεμίαν περιγραφὴν δύναται ν' ἀπεικονίσῃ τὴν ἀθλιότητα τοῦ ἐν Ἄφρα σχολείου.»

«Τὸ σχολεῖον τοῦτο (Ἁγίου Ματθαίου) εἶναι ἐκ τῶν χειροτέρων τῆς νήσου· τὸ διδασκτήριον εἶνε μὲν εὐάερον, ἀλλὰ πολὺ ὑπόσαθρον καὶ ὑπακρόν, ἐκ δὲ τῶν διδασκτικῶν ὀργάνων ὑπάρχουσι μόνον τέσσαρα κακὰ θοανά καὶ διάφοροι ρυπαροὶ καὶ ἄχρηστοι πίνακες ἐξ ἀναειδιστάτων ἡλῶν διὰ ρυπαρῶν σχοινίων αἰωρούμενοι.»

«Τὸ διδασκτήριον εἶνε καλὸν (Κάτω Γαρούνα), ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν πληροῦνται τὸ ἐνοικίον εἰς τὸν ἰδιοκτῆτην, οὗτος κατέστησε τὸ ἕτερον τῶν δομητῶν αὐτοῦ ἀχυρᾶνα.»

«Ο κ. Χ. Πούλιος, ἐπιθεωρήσας τὰ δημοτικὰ σχολεῖα τῶν ἐπαρχιῶν Πατρῶν Ἡλείας καὶ Ὀλυμπίας ἀσποκρίνεται ὅτι αἱ δημοτικαὶ ἀρχαί... φροντίζουσιν ὡς διδασκτῆρια νὰ ἐνοικιάζωσιν οἰκίας τῶν φίλων τοῦ κόμματος καταλλήλους μᾶλλον διὰ βόας καὶ χοίρους ἢ διὰ μαθητὰς.»

«Ἦ νὰ εἶπῃ τις περὶ τῶν χωρίων ἐκεῖνων, ἅτινα οὐδὲ διδασκτήριον ἔχουν, καὶ ἐν οἷς ἡ διδασκαλία γίνεται ἐν ὑπὸ κρημνῶν! ὁ γράφει ὁ ἐπιθεωρητὴν τῶν σχολείων τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης κ. Στέφανος Ρώσσης.

Τὸ διδασκτήριον Μεγαλοπόλεως κατὰ τὸν ἐπιθεωρητὴν τῶν σχολείων τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας κ. Ι. Κορινιώτην, εἶνε μὲν ὁπωσοῦν κατάλληλον, ἀλλὰ δυστυχῶς πολλὰκις χρησιμεύει ὡς κατάλυμα τῶν ἐκεῖθεν διερχομένων στρατιωτῶν συνοδούντων καταδικασμένους δι' ἄλλας φυλακὰς τοῦ Κράτους.

«Τὸ διδασκτήριον τῶν Θηλέων (Φαλαισίας) μάλις χρησιμεύει ὡς κατοικία ἐπαίτου τινός, ἢ πρὸς τὸσπ ὑψηλὸν σκοπὸν. Στενὸν καὶ ἐστερημένον καὶ αὐτῶν τῶν βάρβρων.»

Περὶ τῶν διδασκτηρίων τῆς ἐπαρχίας Ναυπακτίας, ἧς τὰ σχολεῖα ἐπιθεωρήσει, ὁ κ. Κωνστ. Λεοντίου γράφει: «Τὰ διδασκτικὰ καταστήματα, μὴ ἐξαιρουμένων οὔτε τὰ τῶν πρωτεύουσῶν τῶν ἐπαρχιῶν, ἦνε ἀνάξια λόγου ὡς πάντα ἐτοιμόδροπα, ἀλλὰ καὶ τὰ τῶν χωρίων εἶνε τοιαῦτα ὡστε ἀπὸρῶ ἂν οἱ κ. κ. δήμαρχοι καὶ παρόδροι ἀντὶ τῶν μαθητευομένων ἤθελον εὐχαριστοῦνται νὰ ἐγκαλιώσωσιν ἐν αὐτοῖς τὰ ὑπαζύγια των, διότι καὶ πα-

ραθυροφύλλων καὶ στέγης τὰ πλεῖστα στεροῦνται, εἰς δὲ τοὺς τοίχους τοιαῦτα ρήγματα καὶ ὅπαι ὑπάρχουσιν, ὥστε πανταχόθεν καὶ ἡ βροχὴ καὶ ὁ ψυχρὸς βορρᾶς καὶ ὁ ἥλιος ἀνέτως προσβάλλουσι τῶν κτιρίων τὰ ἔνδον.»

«Ἀπὸ τῶν σχολείων ἀρχόμενοι λέγομεν, σημειοῦται ὁ ἐπιθεωρητὴς τῶν σχολείων τῶν ἐπαρχιῶν Δαμοκοῦ καὶ Φθιώτιδος κ. Ἐλευθ. Γ. Κούσης, ὅτι τούτων τινὰ μὲν θρανίων στεροῦνται, πολλὰ μελάνων πινάκων καὶ ἀναγνώσεως καὶ ἀριθμῆσεως καὶ γεωγραφικῶν, πολλῶν λείπουσιν αἱ ὕλοι ἐκ τῶν παραθύρων, ἐνίων ὁ φωτισμὸς εἶνε ἀνεπαρκής, ἀλλὰ μελάνων πινάκων στεροῦμενα ἀνεπληροῦσιν αὐτοὺς διὰ τῶν τοίχων, οἱ συνεχῆ μέλανα πίνακα ἀποτελοῦσιν οὐδέποτε, φαίνεται, ἀπὸ τῆς ἀνεγέρσεως αὐτῶν λευκανθέντες· τινῶν τὸ ἔδαφος εἶνε κατὰ τὸ ἡμισὺ ἐπιστρωμένον, ἄλλα ἔχουσιν ἄνευ ὀροφῆς στέγην, ἀλλὰ στέγην τὴν βροχὴν μὴ στέγουσαν, καὶ διὰ τὰς πολλὰς ὅπαις ἀπαντὶ ἀνέμῳ ἀναπεπταμένῃν ἐνίων ἡ ὀροφὴ ἐκυρτώθη καὶ ἐπαταλεῖ πτώσιν καὶ δυστυχήματα... ἄλλα διὰ τὴν παντοειδῆ ἀθλιότητα πρὸς ἀχυρᾶνας μᾶλλον ἢ πρὸς Μουσῶν ἐνδαιτήματα ὁμοιάζουσι.»

«Ὁ δὲ κ. Ν. Χ. Καραβᾶς, ἐπιθεωρητὴς τῶν δημοτικῶν σχολείων τῶν ἐπαρχιῶν Οἰτύλου καὶ Γουβιείου, οὕτως περιγράφει τὰ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ταύταις διδασκτῆρια: «Τοῦ καταστήματος (τοῦ σχολείου Μηλέας) ἡ στέγη εἶνε ἐτοιμόδροπος, τὸ πάτωμα εἰς πολλὰ μέρη ἐλεσινόν, ἑμερικὰ παραθυρόφυλλα λείπουσι, θρανίων οὐδὲ ἐν ὑπάρχει, ἡ δὲ θύρα εἶνε ἄνευ κλειθροῦ καὶ εἰς τὸν μυχὸν τῆς αἰθούσης ὑπόσαθρὸς τις ἔδρα.»

«Τὸ κατώγειον τοῦ καταστήματος (τοῦ σχολείου Οἰτύλου) χρησιμεύει ὡς κτηνοστάσιον καὶ ἐδῶ εἶνε οἱ πλυνοὶ τῶν γειτόνων ἢ ὁσμὴ ἢ ἐκ τῶν κοπρῶν τῶν κτηνοστασίου εἶνε φορτικὴ εἰς τὸν ἐπιπέπτην τοῦ σχολείου ἀναγκαζόμενον νὰ κλείῃ τὴν θύρα του· τὰ πλεῖστα τῶν παραθύρων ἐλλείπουσι καὶ τὸ κενὸν εἶνε συντεταγισμένον διὰ λίθων ἄνευ κολλητικῆς ὕλης καὶ ἀτάκτως ἐρμυμένον.»

«Τὸ κατάστημα (τοῦ σχολείου Κύττας) εἶνε ἐλεσινόν τε οἰκίμα, οὐτίνος ἡ στέγη εἶνε σεσηπυία, ἀπειλοῦσα πτώσιν, μάλις καὶ μετὰ βίας ὑποστηριζομένων τῶν σαθρῶν αὐτῆς δοκῶν δι' ἀντηρίδων θρηπιδέστων. Ἡ στέγη εἶνε πλακίνη καὶ τὸ καταπίπτον τὸν χειμῶνα ὕδωρ πλημμυρεῖ τὴν αἰθούσαν τοῦ σχολείου καθιστῶν ἂν ὄχι ἀδύνατον, τοῦλάχιστον δύσκολον καὶ ἰδίως κινδυνώδη διὰ τὴν ὑγίειαν τὴν ἐξακολούθησιν τῆς ἐργασίας.»

Ἡ αὕτη τῶν περιγραφῶν μονοτονία· τὰς αὐτὰς σχεδὸν λέξεις μεταχειρίζονται πάντες, διότι τὸ αὐτὸ ἀπελειπτικὸν θέαμα προσβάλλει πάντων τὰ ὄμματα· εἰρηπία, δυσωδία, κκαλορσία. Ἀπ-

ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Ἑλλάδος ἐν τοιαύταις τρωγλαῖς διακινῶνται οἱ Ἑλληνόποιδες, ἐκεῖ μέσα διαμορφούται τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος!

Ἔσται τὸ τέλος.

K.

Η ΕΚΔΗΛΩΣΙΣ ΤΩΝ ΑΙΣΘΗΜΑΤΩΝ

παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς.

Ἡ ἔκφρασις τῶν αἰσθημάτων παρὰ τοῖς διαφόροις λαοῖς τῆς γῆς, ποικίλλουσι ἐν πολλαῖς, δὲν παρουσιάζει μεγάλας διαφορὰς εἰς τὰ γενικώτατα. Πανταχοῦ γελῶσι καὶ κλαίουσι, πανταχοῦ θοπεύονται πρὸς ἔκφρασιν τοῦ ἔσωτος, πανταχοῦ δεικνύουσι τὴν πυγμὴν ἢ ἐξάγουσι τὴν γλώσσαν πρὸς μαρτυρίαν μίσους ἢ περιφρονήσεως. Μόνον ἐν ταῖς λεπτορειαῖς ἀναφαίνονται αἱ διαφοραί.

Βασιλεὺς τις τῆς νέας Ζηλανθίας ὠλόλυξεν ὡς παιδίον διότι τῷ εἶχον βίβη ἄλευρον ἐπὶ τῶν ἐστραπέμων ἐνδυμάτων του. Ὁ Δάκρον εἶδεν ἐν Φουέγιον, ἀπολέσαντα τὸν ἀδελφόν του, ὅστις ἐξέβαλε μεγάλας κραυγὰς ἄλγους, εἶτα δ' αἶφνης ἐξερρήγνυτο εἰς γέλωτα πρὸ τοῦ ἐλάχιστου πράγματος, ὅπερ ἐκίνησε τὴν προσοχὴν του. Οἱ Ἀγγλοὶ εἶνε ἴσως ἐκ πάντων τῶν Εὐρωπαϊῶν οἱ ὀλιγώτερον κλαίοντες, καὶ ὁ αἰσχυνόμενοι νὰ χύνωσι δάκρυα. Ὁ Wyatt Gill εἶδε νέαν Αὐστραλίαν, ἧτις ἐθρῆνε τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς, τύπτουσα βιαίως τὸ στήθος καὶ τὰς παρειὰς διὰ τῶν συνεσφιγμένων πυγμῶν της.

Ἀναμφιβόλον ὅτι πάντες οἱ κάτοικοι τῆς γῆς γελῶσιν, καὶ ὅτι ἔταν γελῶσιν ὑπερβαλόντως, χύνουσι δάκρυα. Ἡ μὴ ὑπὸ τοῦ γέλωτος συναδευομένη χαρὰ ἐπίσης ἐκφράζεται μυστροφῶς. Παρατηρήθη ὅτι ἐν παρομοίᾳ περιστάσει εὐρύνονται καὶ λάμπουσιν οἱ ὀφθαλμοὶ παρὰ τοῖς Αὐστραλοῖς, τοῖς Ἰνδοῖς, τοῖς Μάοροι καὶ τοῖς Δαυάκαις. Παρὰ τισὶ κατωτέραις λαοῖς ἡ ἠδονὴ ἐκφράζεται διὰ γαστρονομικῶν συναισθημάτων. Οὕτως οἱ Μαῦροι τοῦ ἀνω Νείλου τρίβουσι τὴν καίλιαν τῶν ὀσάκις βλέπουσιν ὠρεῖα ὑαλοφυγμάτα, καὶ οἱ Αὐστραλοὶ κάμνουσιν ὡς νὰ μασῶσιν, ὅταν θεῶνται ἵππους, βοῦς καὶ κύνες. Οἱ Ἰροελανδοὶ, ὅταν ἠμιλώσι περὶ πράγματος τὸ ὅποιον τοῖς προξενεῖ εὐχαρίστησιν, εἰσπνέουσι τὸν ἀέρα μετ' ἰδιάζοντος φόρου, ὡς ἂν κατέπινον καλὸν τι τεμάχιον. Ἡμεῖς οἱ ἀνήκοντες εἰς ἀνεπτυγμένην φυλὴν καὶ καταγελοῦντες τῆς ὑποδεστέρας ταύτης μιμητικῆς, δὲν δυναμέθα ἐν τούτοις νὰ διεψεύσωμεν ὅτι ἐνίοτε βλέποντες ὠρεῖαν γυναῖκα, προσλαμβάνομεν ἥθος ὡς ἂν ἐγενοῦμεθα ἐκλεκτοῦ τινος πράγματος.

Οἱ Αὐστραλοὶ, κατὰ τὴν μαρτυρίαν περιηγη-

τοῦ τινος, ἐμικρύνουν τὴν χαρὰν των γελῶντες, φέροντες τὰς χεῖρας ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ πληττοντες τὸ ἔδαφος διὰ τῶν ποδῶν. Οἱ κάτοικοι τῆς Ἀμβοάνης (Amboine), συνδιαλεγόμενοι μετὰ τοῦ αὐτοῦ περιηγητοῦ, ἐνεψυχούνο παραδόξως, ὅταν ὠμίλουσιν περὶ τινος νέας γυναίκας, καὶ φρικωδῶς ἐμόρφάζον παραμορφοῦντες ἅπαν τὸ πρόσωπον ὑσάκεις ἐπρόκειτο νὰ ἀναφέρωσιν περὶ γραζίας τινός.

Ὁ Δάρβιν μὲς διαβεβαίει δτι εἶνε ἄγνωστον τὸ φίλημα παρὰ τοῖς Φουεγίοις, τοῖς Μάροσι, τοῖς Ταίτιοις, τοῖς Παπούοις, τοῖς Αὐστραλοῖς, τοῖς Σομαλοῖς τῆς Ἀφρικῆς καὶ τοῖς Ἑσκιμώοις. Ἄλλ' ὁ Wyatt Gill εἶδε Παπούας νὰ φιλοῦνται, νὰ περιπτύσσωνται καὶ ἀμύσσωνται διὰ τῶν ὀνύχων εἰς σημεῖον ἀγάπης.

Περιηγητῆς τις ἔτεινε τὴν χεῖρα πρὸς ἓνα Αὐστραλόν, ὅστις ἔδωκε καὶ τὴν ἰδικήν του μειδιῶν καὶ ὑποκλινόμενος, ἐν ᾧ ταυτοχρόνως ἐγείρων τὸν ἄριστόν ποδα ἔφερε πρὸς τὰ ὀπίσω, κατ' ὅσον ἐκλινε τὸ σῶμά του. Ὁ αὐτὸς περιηγητῆς εἶδεν Ἰθαγενεῖς τῶν Νήσων τῶν Φίλων φιλουμένους διὰ τοῦ ἄκρου τῆς βινός. Τὸ φίλημα τῆς βινός ἅπαντ' ἀπαρτὰ παρὰ πᾶσι σχεδὸν τοῖς Μιχλαίοις· οἱ Ἀνναμίται συμπληροῦσι τὸ φίλημα τῶν δι' εἰδούς τινές χρεμετισμοῦ.

Ἐν Πολυνησίᾳ οἱ γαιρετισμοὶ εἶνε λίαν φιλόφρονες καὶ συνοδεύονται ὑπὸ ποιητικῶν φράσεων. Ἀποχαιρετίζοντες ἀλλήλους ἐν Σαμόε λέγουσι: *Κυλὸν ἔπνον*, καὶ τοῦτο εἰς οἰανδήποτε ὄραν, διότι διὰ τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνους τὸ κοιμᾶσθαι εἶνε τὸ ἰδεώδες τῆς εὐδαιμονίας.

Τὸ μῖσος, ἡ ὀργή, ἡ περιφρόνησις, ἐκφράζονται σχεδὸν ὁμοίως παρὰ πάσαις ταῖς χώραις. Ὁ Δάρβιν ἀποδεικνύει τοῦτο διὰ παραδειγμάτων ἐκ τῶν μᾶλλον διαφόρων φυλῶν. Οὕτως οἱ Ἰθαγενεῖς νήσων τινῶν τῆς Πολυνησίας ἐκφράζουσι τὴν ὀργὴν ὑψοῦντες τὸ ἄνω χεῖλος καὶ δεικνύοντες συνεσφιγμένους τοὺς ὀδόντας, συνοφρυόμενοι, ταπεινοῦντες τὴν κεφαλὴν καὶ στρέφοντες ταύτην πρὸς τὸ ἐξεγείρον τὴν ὀργὴν των ἀντικείμενον.

Οἱ Μονβουττοὶ ἐκφράζουσι τὸ θάμβος ἀνοιγοντες ὑπερμέτρως τὸ στόμα καὶ καλύπτοντες αὐτὸ διὰ τῆς χειρός των ἀνοικτῆς. Διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου οἱ Ἰθαγενεῖς τῆς βορείου Ἀμερικῆς ἐκφράζουσι τὴν ἐκπληξιν.

Ἐὰν ἐκ τῶν ἀπωτάτων αὐτῶν φύλων μεταβῶμεν εἰς τοὺς εὐρωπαϊκοὺς λαοὺς, οὗς κάλλιον γινώσκωμεν, θέλωμεν ἐπίσης εὑρεῖ ἀξιοσημειώτους διαφορὰς ἐν τῇ ἐκφράσει τῆς αὐτῆς συγκινήσεως.

Ἐκαστος ἡμῶν ἐξ ἰδίας πείρας γινώσκει πόσον ὁ τρόπος τῆς ἐκδήλωσεως διαφόρων αἰσθημάτων διαφέρει παρὰ τοῖς Γάλλοις, τοῖς Ἀγγλοῖς, τοῖς Ἰσπανοῖς. Ἄλλ' ἵκαν δυσχερῆς εἶνε ἡ διάκρισις καὶ περιγραφή τῶν διαφορῶν αὐτῶν.

Ἡ ἐκδήλωσις τῶν αἰσθημάτων παρὰ τοῖς δια-

φόροις λαοῖς χρωματίζεται πρὸ παντός διὰ τῶν μᾶλλον ἐξεχόντων φυσικῶν αὐτῶν χαρακτήρων.

Ἡ λατρεία καὶ ὁ διάπυρος ἔρωσ τοῦ ὠραίου εἶνε ἀρεταὶ ἀνήκουσαι εἰς ἡμᾶς· μετ' αἰσχύνης ἀναλογιζόμεθα ὅτι ἐπὶ αἰῶνας ἠναγκαζόμεθα νὰ ὑπακούωμεν εἰς μικροὺς λαϊκοὺς καὶ μεγάλους ἄριστοφύρους τυράννους. Βασίτη ἐπαρχία τῆς Ἰταλίας κατέχει ἴδιον τρόπον ἐν τῇ ἐκφράσει τῶν συγκινήσεων. Ἡ μιμητικὴ τῶν Γάλλων εἶνε διαχυτικὴ, ὀρμητικὴ καὶ φαιδρὰ· ἡ τῶν Ἀγγλῶν ὑπερήφανος καὶ τραχεῖα, ἡ τῶν Γερμανῶν βαρεῖα, εὐμενής, καὶ πάντοτε ἄχαρις. Οἱ Ἰσπανοὶ καὶ οἱ Πορτογάλλοι ὀλίγων χειρονομιῶν χρῆσιν ποιῶνται· τὸ πρόσωπόν των τηροῦσιν ἀπαθές, συνεπεία ἀσιατικῆς ἐπιδράσεως κατὰ τι, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἓνα μὴ ριψοκινδυνεύουσι τὴν ἰδαλρικὴν αὐτῶν ἀξιοπρέπειαν. Πολλοὶ τῶν σλαβικῶν λαῶν δὲν παρατηροῦσι κατὰ πρόσωπον, καὶ ἔχουσι θολωτάτην μιμητικὴν. Ἐν ὅλῃ τῇ Εὐρώπῃ οἱ Ἰουδαῖοι ἐκτελοῦσι τὰ αἰσθημάτων αὐτῶν κατὰ τρόπον στενόχωρον καὶ δειλόν· δι' ἐκάστης κινήσεως αὐτῶν φαίνονται ὡς νὰ ζητῶσι συγγνώμην εὐρισκόμενοι ἐν τῷ κόσμῳ φαίνονται πάντοτε ἔτοιμοι νὰ ὑπεκφύγωσιν, ὡς γάτοι, οἷτινες περιστρέφοντες ἀνησυχούς ὀφθαλμοὺς, κυττάζουσι πῶς νὰ διαφύγωσιν κάτωθεν θύρας ἢ ἄνωθεν τείχους τινός. Δι' αὐτὸ δὲν πταίει ἡ ἔβραϊκὴ φυλὴ, ἀλλ' ἡμεῖς οἷτινες ἐπὶ τοσοῦτους αἰῶνας κατεδιώξαμεν αὐτὴν μετὰ τόση εὐαγγελικῆς συμπαιδείας.

Ἐν συνόλῳ δύναται τις νὰ εἴπῃ ὅτι ὑπάρχει ἐν Εὐρώπῃ ἐκδήλωσις αἰσθημάτων διαχυτικὴ καὶ συγκεντρωτικὴ. Ἡ πρώτη εὐρίσκεται παρὰ τοῖς Ἰταλοῖς, τοῖς Γάλλοις, τοῖς Σλάβοις, τοῖς Ρώσσοις, καὶ ἡ δευτέρα παρὰ τοῖς Γερμανοῖς, τοῖς Σκανδιναβοῖς, τοῖς Ἰσπανοῖς. Δύναται τις ἐπίσης νὰ εἴπῃ ὅτι ὑπάρχει ὠραία καὶ πλήρης χάριτος ἐκδήλωσις αἰσθημάτων, ἡ τῶν ἑλληνολατινικῆς καταγωγῆς φυλῶν, καὶ ἑτέρα τραχεῖα, ἐπιτετηθευμένη, ἄνευ ἀφελείας, ὡς ἡ τῶν Γερμανῶν, τῶν Ἀγγλῶν, καὶ τῶν Σκανδιναβῶν.

Μετάφρασις.

Μ'

Τὸ ποσὸν τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ τηλεγραφικῶν ἀποστολῶν κατὰ κληρικτικὴν αὐξήσιν ἔλαβε κατὰ τὰ ἑξῆς δεκα τελευταῖα ἔτη. Κατὰ τὸ 1871 ἡ ἐπαρχία τῆς κεντρικῆς Ἀγγλίας ἀπέστειλε 5,300,000 τηλεγραφήματα, τὸ Λονδῖνον 2,900,000 ἢ Σκωτία 1,000,000 καὶ ἡ Ἰρλανδία 606,000. Κατὰ τὸ 1883—1884 ἡ κεντρικὴ Ἀγγλία ἀπέστειλε 15,000,000, τὸ Λονδῖνον 12,700,000, ἡ Σκωτία 3,300,000, ἡ Ἰρλανδία 2,000,000 ἢτοι 32,000,000 τηλεγραφήματα ἀπέναντι 9 ἑκατομμυρίων κατὰ τὸ 1871. Αἱ εἰσπράξεις τῶν τηλεγραφικῶν γραμμῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἀπὸ τῆς 1 Ἀπριλίου μέχρι τῆς 31 τοῦ παρελθόντος Μαΐου ἀνέρχοντι εἰς 7 ἑκατομμύρια δραχμῶν.